

[Finn Christensen.]

tinget den af dem ønskede orlov, idet det samtidig vedtoges, at orloven af praktiske grunde i disse tilfælde først fik virkning fra og med den 5. oktober d. å.

I sit møde den 4. d.m. vedtog folkettinget endvidere at indkalde stedfortræderen for hver af de pågældende som midlertidigt medlem af tinget.

Hr. Lütken er valgt i Ribe amtskreds, og 1. stedfortræder for socialistisk folkeparti i denne amtskreds er overbibliotekar Mogens Jacobsen, Ribe, der i skrivelse af 24. f. m. har meddelt, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folkettinget i anledning af hr. Lütkens orlov.

Hr. Poul Nielson er valgt i Vejle amtskreds, og 1. stedfortræder for socialdemokratiet i denne amtskreds er fængselsoverbetjent Harald Petersen, Sdr. Omme, der i skrivelse af 30. f. m. har meddelt, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folkettinget i anledning af hr. Poul Nielsons orlov.

Fru Lis Møller er valgt i Søndre storkreds, og 1. stedfortræder for det konservative folkeparti i denne storkreds er økonomisk konsulent, cand.polit. Hans Thustrup Hansen, der i skrivelse af 4. d. m. har meddelt, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folkettinget i anledning af fru Lis Møllers orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde gennemgået den af indenrigsministeriet i henhold til valgloven udarbejdede stedfortræderliste og de øvrige akter i disse sager, og udvalget indstiller herefter enstemmigt,

at overbibliotekar Mogens Jacobsen godkendes som midlertidigt medlem af folkettinget fra og med den 5. oktober d. å.,

at fængselsoverbetjent Harald Petersen godkendes som midlertidigt medlem af folkettinget ligeledes fra og med den 5. oktober d. å., samt

at økonomisk konsulent, cand.polit. Hans Thustrup Hansen godkendes som midlertidigt medlem af folkettinget også her fra og med den 5. oktober d. å.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af overbibliotekar Mogens Jacobsen som midler-

tidigt medlem af folkettinget fra og med den 5. oktober 1972

vedtoges enstemmigt med 151 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af fængselsoverbetjent Harald Petersen som midlertidigt medlem af folkettinget fra og med den 5. oktober 1972

vedtoges enstemmigt med 152 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af økonomisk konsulent Hans Thustrup Hansen som midlertidigt medlem af folkettinget fra og med den 5. oktober 1972

vedtoges enstemmigt med 153 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1973.

(Lovforslaget (nr. 15) findes i tillæg A. sp. 209, fremsættelsen i tidenden sp. 60).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til skatte- og afgiftsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen (nr. I) findes i tidenden sp. 2.).

Orla Møller: Siden tinget sidst var samlet, har landet fået ny regeringsleder. Jeg benytter denne første anledning til at ønske den nye statsminister velkommen i sit høje embede. Vi føler os i socialdemokratiet overbevist om, at den nye statsminister ikke blot vil tjene det parti, han er udgået af,

[Orla Møller.]

men forsøge at lede landets politik, så de bredeste samfundshensyn bliver tilgodeset. Vi ønsker lykke til at gennemføre den ansvarsfulde opgave.

Lederskiftet betyder, at den tidligere statsminister efterhånden glider ud af dansk politisk liv. Det smerter mange af os både inden for og uden for socialdemokratiet. Ingen har nogen sinde bestridt den tidligere statsministers overordentlige dygtighed, derfor vil socialdemokratiet komme til at savne ham, og vi deltager hjerteligt i den hyldest, der i disse dage kommer til udtryk fra alle sider over en fremragende indsats i dansk politisk liv. Dette gælder lige til det sidste. Det lykkedes for den afgående statsminister at føre sine tanker om europæisk samarbejde til sejr, og det er lykkedes for regeringen at fremlægge en åbningstale, der, hvad perspektiver og politik angår, er overordentlig betydningsfuld.

Det er denne, vi i dag skal vende tilbage til. Det har jo været lige ved, at personskiftet har overskygget den mest afgørende folkeafstemning, vi har haft her i landet. Det er i lyset af denne folkeafstemning, vi skal drøfte landets politik for dette og de kommende år.

Jeg skal ikke anvende mange ord om selve folkeafstemningen, men det bør dog understreges, at det må give en vis afslappethed i diskussionerne fremover, at afgørelsen var så klar. Vi, der var på tilhængerside, kan måske hjælpe med til dette ved at erkende, at modstanderne hjalp os til en debat om et politisk spørgsmål, som den næppe nogen sinde før er blevet gennemført her i landet. Sjældent, for ikke at sige aldrig, har vælgerne været så godt forberedt, når de stod med stemmesedlen i hånden.

Ud over dette vil jeg kun tilføje, at jeg ikke tror, det er rigtigt blot at slå fast, at nu skal fortiden hvile. Det skal den kun på det ene punkt, der havde med tilslutning til EF eller ej at gøre. Der var i debatten adskiligt, som tilhængere og modstandere af tilslutning til EF dybest set var enige om. Det

er udtrykt meget klart i åbningstalen, når der som målsætning for den danske indsats i det europæiske samarbejde peges på en videreudvikling af demokratiet, at arbejde for at øge den sociale velfærdsudvikling og for at føre en kamp mod enhver diskrimination af mennesker. Nu må alle kræfter hos tilhængere og modstandere sættes ind i den nye politiske situation for at videreudvikle og fastholde målsætningen for et velfærds-samfund. Det ville være tragisk, om modstanderne ville bruge deres kræfter og politiske krudt blot på at surmule og protestere. Mange af de problemer, der har været fremført i debatten, kræver stadig politisk drøftelse, og jeg har svært ved at forestille mig, at man ikke ønsker indflydelse på de afgørelser, der skal træffes.

Hvad åbningstalen angår, har jeg tænkt mig at koncentrere mig om nogle hovedpunkter. Der er to korte afsnit, der drejer sig om Færøernes og Grønlands stilling. Der er ikke mange ord, men til gengæld er det betydningsfuldt, hvad der siges. Regeringen lover at holde de færøske myndigheder orienteret om udviklingen i EF, så afgørelsen om 3 år kan ske på baggrund af den størst mulige viden.

Om Grønland siges, at regeringen lover sin fulde støtte til bestræbelserne for at sikre Grønlands stilling. Den kortfattede formulering rummer nok et altomfattende løfte, men efter Grønlands bastante nej er det nok værd at gøre opmærksom på, at den grønlandske befolkning måske ikke er blevet så velinformeret som befolkningen i denne del af landet, og at der i hvert fald er en stor frygt hos store dele af den grønlandske befolkning for den kommende situation. Den snævraste kontakt med det grønlandske landsråd om videre orientering og politisk drøftelse af problemerne bør man nok anbefale regeringen og specielt Grønlandsministeren at være indstillet på.

Det udenrigspolitiske afsnit kan næppe give anledning til nogen stormende debat. Det er en opridsning af hovedlinjerne i traditionel dansk udenrigspolitik med medlem-

[Orla Møller.]

skab af De Forenede Nationer og NATO som hovedpunkterne og en regeringsudtalelse om, at man fortsat vil arbejde for bred enighed om hovedlinjerne i dansk udenrigspolitik, selv om der på enkelte punkter må være afvigende opfattelser.

Der er dog to dele af dette afsnit, der fortjener at blive noteret, ikke først og fremmest fordi de har været en del af debatten omkring tilslutning. . .

Formanden: Det skulle ikke gerne være nødvendigt at anmode om mere ro. Det gælder overalt i salen.

Orla Møller: Ja, det ville være velgørende.

Der er dog 2 dele af dette afsnit, der fortjener at blive noteret, ikke først og fremmest fordi de har været en del af debatten omkring tilslutning til EF, men fordi de angår den fremtidige politik. Det er spørgsmålet om de udenrigspolitiske drøftelser landene imellem i EF, hvor det klart fastslås, at disse udenrigspolitiske drøftelser kan være af betydning for Danmark, men at de i øvrigt ligger uden for rammerne af Romtraktaten og dens institutioner.

Det andet, jeg ønsker at pege på, er de linjer, der angiver regeringens positive vilje til at være brobygger mellem Norden og Europa. Det forekommer mig, at udenrigsøkonomiministerens forslag om at have hovedsædet for det nordiske samarbejde placeret i København fortjener stor opmærksomhed, men at et initiativ til afgørelse af dette spørgsmål bør tages af de nordiske lande i øvrigt.

Jeg skal derefter vende mig til de to afsnit i åbningstalen, som helt sikkert vil komme til at stå i forgrunden i den politiske debat både i dette og i de kommende folketingsår: de afsnit, som drejer sig om, hvordan vi skal ordne problemerne omkring landets ydre og indre økonomi. Jeg vil gerne udtrykke mit partis tilfredshed med, at regeringen så klart og åbent, som tilfældet er, har gjort opmærksom på, at dette er altafgørende problemer for videreførelsen af udviklingen i samfundet. Fundamentet for enhver reformpolitik, forudsætningen for menneskeliggørelsen af samfundet er økonomisk stabilitet og fremgang. Uden dette er beskæftigelses-

tuitionen i fare, og er dette tilfældet, er der risiko for ulykker på en lang række menneskelige områder.

Regeringens målsætning er klar. Høj beskæftigelsesgrad er prioriteret højest. Forudsætningen herfor er orden i de økonomiske forhold, for at vi kan anvende samfundets udbytte til yderligere forbedringer i en reformpolitik. Dette er i overensstemmelse med hovedlinjerne i socialdemokratisk politik.

Det, som gennem mange år har voldt besværligheder økonomisk, er den manglende balance i udenrigshandelen. Tilslutningen til EF giver øgede muligheder for at bringe dette forhold i orden. Jeg siger udtrykkeligt: giver muligheder, for det sker ikke uden politisk vilje. Jeg tror ikke, at nogen tilhængere af tilslutning til EF har givet udtryk for, endsiges troet, at indgangen til EF var indgangen til det forjættede land, hvor det — med et citat — „flyder med mælk og honning“. Men chancerne for at øge dansk eksport er til stede nu. Her er det, der skal sættes ind. Danmark må over en årrække nå frem til ikke blot at få balance i betalingerne til udlandet, men at opnå et overskud med henblik på tilbagebetaling af den lånebyrde, landet har.

Der er berettiget grund til nogen optimisme, hvad øgning af eksporten angår. Der har været en betydelig bedring i dansk økonomi de første måneder af året. Det er tilfældet at forbedre beskæftigelsessituationen, så der har været et klart fald i ledigheden, og på samme tid er der indtrådt en betydelig forbedring med hensyn til betalingsbalancen. Over for betalingsbalanceunderskud af størrelsesordenen 4 milliarder kr. i 1970 og 3,3 milliarder kr. i 1971 står et meget beskedent underskud, om noget overhovedet, for første halvår af dette år. Eksporten steg med 15 pct., og både industrieksporten og landbrugseksporten har haft fremgang. Det beror på de bedre afsætningsmuligheder i udlandet og på, at industrien har bevaret sin konkurrenceevne.

Den styrkede situation for dansk økonomi viste sig tydeligt under den internationale valutauro i juni, hvor det ikke voldt større vanskeligheder at fastholde kronens kurs. Det er i den forbindelse også værd at bemærke, at diskontonesættelsen fra 8 til 7

[Orla Møller.]

pet. begrundes med, at der er større sikkerhed om den danske kronens internationale stilling nu.

Og i dag har regeringen meddelt i Bruxelles, at efter at folkeafstemningen den 2. oktober 1972 har bekræftet Danmarks tilslutning til EF, har den besluttet på ny at påtage sig forpligtelsen til at holde udsvingene i kronekursen inden for EF-båndbredden. Dette er også et udtryk for, at regeringen skønner, at der er skabt en stabilitet om kronens kurs. I øvrigt vil den diskontonesættelse, der har fundet sted, indebære en betydelig sænkning af omkostningerne for erhvervslivet og dermed bidrage til at billiggøre de store investeringer, som skal finde sted både i byggeriet og i den øvrige del af erhvervslivet.

Hvad fremtidsudsigterne angår, skal man nok trods alt ikke overdrive brugen af lyse farver. Men det økonomiske sekretariat hævder dog, at der vil indtræde en mærkbar lettelse af vilkårene for udenrigshandelen i 1973. Der forventes et internationalt konjunkturopsving både i Nordamerika og i de vesteuropæiske lande. Det vil give gunstige betingelser for de danske eksporterhverv; de nye muligheder i EF og handelsaftalerne med de resterende EFTA-lande skulle give betydelige muligheder for fremgang i industrieksporten. Forbedringerne i eksportpriserne for landbruget anslås at ville give en øget valutaandtjening på omkring 1,7 milliarder kr.

Alt i alt anslår det økonomiske sekretariat, at der i 1973 til en finansiering af vækst i importen vil være et beløb på omkring 5,5 milliarder kr. til rådighed.

Til dette vel nok overordentlig lyse billede hører imidlertid nogle mørke streger, som det økonomiske sekretariat også har tegnet. Efterspørgslen kan blive så stor, at det kan volde skadevirkninger over for mulighederne for den dynamiske fremgang i eksporterhvervene, og der kan blive mangel på arbejdskraft i visse industrigrene. Jeg skal senere vende tilbage hertil med nogle bemærkninger om disse problemer, blot her notere, at regeringen har været sig denne problemstilling bevidst, da den udformede hovedsynspunkterne i åbningstalen, idet man dér gør opmærksom på, at væksten i den indenlandske efterspørgsel i nogle år må

dæmpes. Derudover peges der på, at den nye situation med øgede konkurrencemuligheder fordrer særlig lovgivning, der kan lette erhvervenes omstilling til nye og skærpede krav.

Man har valgt forholdsvis runde formuleringer, men sigtet er klart nok. En moderniseret erhvervslovgivning skal give bedre muligheder for investeringer og bedre afskrivningsregler for maskiner. Jeg føler mig overbevist om, at det drejer sig om reelle og nødvendige afskrivninger, og at regeringen ved revisionen af disse forhold vil fjerne eventuelle muligheder for misbrug.

Værdifuldt er det også, at erhvervene får muligheder for at fradrage eller afskrive udgifterne til forsøgsvirksomhed og forskning, ligesom det samme vil blive tilfældet, når det drejer sig om forureningsbekæmpelse og forbedring af arbejdsmiljøet.

I centrum af alle disse drøftelser står regeringens ønske om at skabe økonomisk demokrati, men før jeg tager det spørgsmål op til nærmere behandling, har jeg nogle bemærkninger om den anden side af det økonomiske problem: importen og problemerne i den indre økonomi.

Når udviklingen har været så forholdsvis god på betalingsbalancen, hænger det i væsentlig grad sammen med tre forhold: en øgning af eksporten, en mindre import og regeringens stramme økonomiske politik.

I første halvår af 1972 faldt importen med omkring 2 pct. Det er resultatet af den førte stramme økonomiske politik, men også af regeringens importafgift. Men importen kan ikke i det lange løb holdes nede ved afgifter eller restriktioner, og importafgiftens gradvise bortfald vil resultere i øget import.

Hertil kommer, at man kan imødesæ fortset høj økonomisk aktivitet med stor efterspørgsel både for resten af året og for 1973. Det betyder erfaringsmæssigt en større import. I samme retning peger den øgede eksport, for en øget eksport er ikke mulig uden en øget import. Derfor anslår det økonomiske sekretariat også, at der vil blive tale om en øget import til værdi af ca. 6,5 milliarder kr.

Forudsætter man, at disse tal er forholdsvis realistiske, samt at det er nogenlunde realistisk at forudse et underskud på betalingsbalancen på ca. 1 milliard kr. for dette års vedkommende, vil der blive tale om et

[Orla Møller.]

underskud på betalingsbalancen for det kommende år på ca. 2 milliarder kr. Dette kan give vanskeligheder for den fornødne omstilling i erhvervene og indebærer en risiko for beskæftigelsen. Derfor bebuder regeringen også, at den ud over de allerede omfattende beskæringer på statsbudgettet vil foretage yderligere besparelser.

Det er en forsigtig linje, regeringen har lagt sig på, hvad det offentlige udgiftspolitik angår. Den optræder hverken dramatisk eller drastisk over for arbejdsmarkedets parter i forbindelse med de kommende aftaler. Den vil, som det hedder i åbningstalen, respektere overenskomstparternes selvstændige funktioner.

Socialdemokratiet føler sig overbevist om, at det vil være det bedste for at sikre en stabil og rolig udvikling på arbejdsmarkedet, og dette er i sig selv en nødvendig forudsætning for at bevare en økonomisk fremgang og få det rette miljø på arbejdspladserne.

Dermed er vi midt i alle problemerne omkring økonomisk demokrati. En aktiv, ja, dynamisk erhvervs politik er en nødvendighed. En stærk øgning af investeringerne i erhvervslivet må finde sted, hvis vi skal tage konkurrencen op og få en øget eksport. Men det vil af lønmodtagerne føles urigtigt, om det skal være dem, der først og fremmest kommer til at foretage denne investering uden at få andel i overskuddet af samfundets produktion og medindflydelse på ledelsen af denne.

Regeringens hovedsynspunkt er derfor, at den øgede investering ikke må føre til øget ulighed i formuefordelingen, at lønmodtagerne bør have øget medindflydelse og medbestemmelse, og at det sidste bør komme til udtryk i udbygningen af nærdemokratiet på de enkelte virksomheder og ved, at der bliver samfundsrepræsentation i en lang række af vore pengeinstitutter.

Det er glædeligt at notere, at der er en stadig bredere forståelse for, at ejendomsretten skal demokratiseres, at økonomisk demokrati er en nødvendighed i et moderne industrisamfund. Jeg kunne i den forbindelse henvise til adskillige udtalelser, der er faldet i de sidste dage, men det må også noteres, at der stadig er en afgørende forskel

på den måde, man ønsker sig dette demokrati gennemført.

Uden at tage direkte stilling til de forskellige forslag til løsning af spørgsmålet — det har regeringen heller ikke gjort — skal jeg opridsede nogle få af de socialdemokratiske synspunkter og give en kort begrundelse for dem. Jeg giver dermed udtryk for, at vi ikke på forhånd har bundet os til én bestemt af de foreliggende løsninger, uanset hvor stærkt vor sympati måske ligger det ene eller det andet sted.

Økonomisk demokrati må være noget, der kommer til at gælde alle ansatte; alle lønmodtagere må have mulighed for at få andel i kapitaltilvæksten her i samfundet. Det er retfærdigt, for alle er med til at skabe denne kapitaltilvækst, selv om arbejdsindsatsen er af forskellig karakter. I øvrigt føler vi os overbevist om, at det ikke i det lange løb vil lykkes hverken at skabe den fornødne opsparring i samfundet eller det arbejdsmiljø, der er menneskelig sundt og produktionsfremmende, uden gennemførelse af økonomisk demokrati.

Her mødes således et synspunkt af snusfornuftig økonomisk karakter med et synspunkt af idealistisk menneskelig oprindelse. Problematikken står således ikke først og fremmest om fonde eller ikke fonde og om, hvem der eventuelt skal styre disse, og hvorledes. Det er et principielt spørgsmål om at få alle med i ordningen og få skaffet den enkelte sikkerhed for en andel af samfundets produktionsresultat, men også ved en personlig ejendomsret til denne, samtidig med at de store kapitaler kan bruges til investeringer.

Der forestår regering og folketing et hårdt arbejde med at klare dette problem, men der er snakket længe nok, nu må der tages fat, og jeg takker regeringen for et tilsagn om, at man i nær fremtid vil optage forhandlinger med de interesserede parter om en bred samfundsmæssig løsning af problemerne. Jeg har intet ønske om at presse en lovgivning igennem i utide, men socialdemokratiet er overbevist om, at der snarest må tages hul på den sikkert meget omfattende lovgivning, der skal til, før det økonomiske demokrati er gennemført.

Jeg har hidtil i det væsentlige opholdt mig ved hovedsynspunkterne i regeringsop-

[Orla Møller.]

lægget for den økonomiske politik. Det skyldes ikke, at den resterende del af oplægget om den kommende lovgivning ikke er lige så vigtig, men tinget får i detaljer mulighed for at drøfte forslagene, når de fremkommer. Der er allerede lagt en række forslag frem, der tager sigte på at gennemføre tilslutningen til EF. Generelt kan det siges om de øvrige forslag, at de, hvad udgifter angår, er tilbageholdende og dermed udtryk for regeringens forsigtige linje, når det drejer sig om udgiftspolitikken. Forslagene sigter direkte på at videreføre den reformpolitik, regeringen lagde op til for et år siden.

Vi hilser i socialdemokratiet med tilfredshed, at der i socialpolitikken er tale om et bredt sigte, hvorunder hører både at sikre borgernes sociale sikkerhed og rettigheder, og at dér hører fuld beskæftigelse og retten til en god bolig med. Vi imødeser derfor også det forslag til langsigtet boligpolitik, der er bebudet i åbningstalen.

Jeg skal af mange grunde kun nævne yderligere to punkter. For at skabe de bedste menneskelige miljøer — og her gælder det ikke blot spørgsmålet om bekæmpelse af forureningen, men også langt videre perspektiver — må der en omfattende lands- og regionplanlægning i gang. Ikke mindst må det åbne land og de rekreative arealer fortsat sikres. Ved en fornuftig planlægning kan også egnsudviklingsmæssige hensyn tages.

Regeringen nøjes med disse antydninger af en fortsat betydningsfuld lovgivning. Noget mere markeret står forslaget om en reform af folkeskolen, fordi ministerens forslag eller udkast til forslag gennem nogen tid har været gennemdrøftet ved mange møder ude over landet. Det er faktisk trist, at så meget af debatten er kommet til at dreje sig om eksamen eller ikke eksamen. Jeg tror og håber på, at debatten kan drejes, når ministeren får fremsat sit forslag til folketingsbeslutning om en 12-årig uddannelsespligt. Så vil det sikkert være langt lettere at se folkeskoleuddannelsen og alle de overliggende uddannelsesforløb i sammenhæng og derved få det enkelte problem om eksamen anbragt i dets rette sammenhæng.

Jeg skal ikke gå dybere ind på de mange forslag, som den skriftlige del af åbningsta-

len giver meddelelse om, men til sidst — jeg var lige ved at sige på vanlig vis — fremsætte nogle betragtninger om samarbejdet i folketinget, bl. a. fordi adskillige, siden folkeafstemningsresultatet blev kendt og siden statsminister J. O. Krag's afgang, har udtalt sig om sagen og gjort det efter min mening på en nærmest ejendommeligt forvirrende måde.

For det første må jeg sige, at folkeafstemningen ikke har noget med regeringens parlamentariske situation at gøre. SF har ved statsministerskiftet peget på en socialdemokratisk leder af regeringen. Dermed er det parlamentariske grundlag i orden. Det betyder naturligvis ikke, at regeringen er sikker på til enhver tid at have sit grundlag i orden; en mindretalsregering er netop karakteriseret ved at leve en risikofyldt tilværelse. At risikoen så i praksis nok ikke er så stor, er en ganske anden sag.

Det andet forhold, der er blevet drøftet, er folkeafstemningens virkninger for tingets modstandere af tilslutning til EF. Det kan naturligvis ikke være sådan, at modstanderne nu er nødt til at gå ind for tilslutning til EF. En logisk konsekvens af et sådant synspunkt ville være, at den tabende part ved et folketingsvalg måtte gå ind for de synspunkter, der sejrede. Man kan ikke afdrøftede dette synspunkt ved at trække forskellen mellem et almindeligt valg og en folkeafstemning stærkt op. Efter min opfattelse kan modstanderne af EF ikke længere føre kamp imod tilslutningen, men de har ingen forpligtelse til at stemme for de nødvendige følgelove af folkeafstemningen. Det kan de, hvis de vil, og hvis de skulle være kommet til sandheds erkendelse. Men forpligtelsen til at få disse love vedtaget hviler nu som før på de medlemmer af tinget, der stemte for tilslutning til EF.

Til sidst kun et enkelt synspunkt mere om samarbejdet i tinget. Jeg har bemærket, at hr. Ninn-Hansen på de konservatives landsrådsmøde i weekenden har optrådt som en slags politisk doktor. Her har han givet udtryk for, at den sunde del af socialdemokratiet skulle være mere interesseret i et samarbejde til højre i salen end med SF. Både hr. Ninn-Hansen og flere andre politikere i VKR-fløjen opfordrer os direkte til at afskære os fra et samarbejde med SF. Hvor

[Orla Møller.]

kan man tro, at vi i socialdemokratiet ville udlevere os til VKRs nåde, der hurtigt kunne vise sig at være unåde?

Jeg skal præcisere så tydeligt, jeg kan: den siddende regering har forpligtelse til at føre en socialdemokratisk politik. Den har lovet — og har hidtil holdt sit løfte — at dens forslag bliver fremsat her i tinget uden på forhånd at være bundet til noget parti. Det er klart, at det parti eller de partier, der giver regeringen størst mulighed for at gennemføre sin politik, får den største indflydelse, men ingen er på forhånd afskåret fra at få reel indflydelse. Derfor er der også et reelt grundlag for et samarbejde, og jeg skal slutte med at fastslå, at den socialdemokratiske gruppe meget gerne ser det realiseret.

Poul Schlüter: Datoen den 2. oktober 1972 er et naturligt centrum for den åbningsdebat, vi skal føre med hinanden i dag.

Det konservative folkeparti erkender naturligvis fuldt ud sit medansvar for den afstemning, vi har haft her i folketinget om EF-spørgsmålene, og vi vedkender os også vort medansvar — og mere var det jo ikke, men det var det også — for det resultat, der mødte os i folkeafstemningen. Vi mener, at det var en rigtig og en løfterig beslutning, som blev truffet den 2. oktober. Økonomisk, politisk såvel som kulturelt mener vi, at den 2. oktober gav vort land et solidt og et fremadrettet ståsted for den udvikling, vi skal igennem i de år, der kommer.

Jeg tror, vi alle glæder os meget over, at vi fik så høj en deltagelse i folkeafstemningen. Næsten 90 pct. af vælgerne stemte. Det tyder på en enestående ansvarsbevidsthed, som vi kan være stolte over, i vor befolkning.

Jeg synes også, man har lov at fremhæve, at næsten 2/3 af dem, som stemte, sagde ja. Dermed fik vi en aldeles klar afgørelse, som ingen på noget tidspunkt nu eller siden kan anfægte, og jeg mener, at man i dette resultat må se et nederlag for de kredse, der så åbenbart spekulerede i antiparlamentarisme. Der var ved folkeafstemningen den 2. oktober en mindre afstand mellem de valgte og vælgerne end ved tidligere folkeafstemninger, vi har haft. Men tænk, hvis det var blevet et nej — hvor forandret havde så ikke vor situation været. Så var vi i dag

midt i én stor parlamentarisk, økonomisk og politisk forvirring. Det blev vi skånet for, og det er det danske folks ansvar.

Jeg vil gerne udtrykke min gruppes tilfredshed med åbningstalen, der indledes realistisk og målbevidst med et Europaafsnit. Regeringen stiller sig positiv over for en videreudvikling af det europæiske samarbejde, og det er rigtigt. Det må nu være Danmarks holdning ikke passivt at lægge sig i baghjulet på udviklingen, men det må være vor opgave at bruge den indflydelse, vi nu får. Vi skal være med til, så godt vi formår det, at præge udviklingen i vores del af verden.

Jeg har lagt mærke til, at vi er budt velkommen af vore partnere i EF med store forventninger om, at vi netop søger at give fællesmarkedet det præg af dansk og nordisk, som fællesmarkedet føler skal med, for at fællesmarkedets samlede ansigt kan blive sandt europæisk. I dette ligger der en udfordring, som vi skal tage imod med glæde.

Midt i glæden må vi jo konstatere skuffelsen over, at Norge i alt fald ikke i denne omgang kom med. Man kan ikke lade være at tænke over, at hvis vi havde stemt i Danmark, før de skulle stemme i Norge, var resultatet måske blevet anderledes. Men nu må det i alt fald være en dansk opgave at bistå med at overvinde de norske problemer. Vi er jo både en nordisk og en europæisk nation. Afstemningen sidste mandag bekræftede vor historiske rolle: at være bindeleddet mellem Norden og Europa. Heri er der slet intet nyt, sådan har det jo i virkeligheden været i århundreder både politisk, økonomisk og kulturelt. Danmark har været begge dele, både nordisk og europæisk.

For det konservative folkeparti er der ikke mangel på forberedelse omkring vor situation den 1. januar 1973. Vi brugte i vor gruppe megen tid i foråret på at formulere en programerklæring, som vi kaldte Når Danmark kommer i Europa. Vi syntes, at tidspunktet var inde, hvor vi måtte gøre os klare tanker om, hvilke mål vi ville sætte os i Europa, og hvordan vi skulle føre politik herhjemme hos os selv, når medlemskabet var en realitet. Vi vil gerne være med til at formulere Danmarks synspunkter, som regeringen skal fremsætte i Bruxelles, og hvor EF ellers skal mødes. Vi flytter nu fra tilsku-

[Paul Schlüter.]

erens rolle ind i rækken af aktive medvirkende og får direkte medansvar for, om resultatet bliver godt, eller det bliver dårligt, og vi er i vor ret til at stille EF konkrete danske forslag. Det kan vi nok gøre på mange områder, som kan føre til en videreudvikling.

I det konservative folkepartis programmerklæring fremhæver vi bl. a., at det må være et EF-mål under toldforhandlinger i GATT at arbejde for en liberalisering af verdenshandelen, således at vi omsider kommer af med told og andre hindringer for en fri vareudveksling imellem alle lande. Vi må arbejde for øget samhandel med de østeuropæiske stater og også se frem imod den dag, hvor de østeuropæiske lande åbner deres markeder videre for vore varer.

På u-landsområdet må det være naturligt for Danmark at arbejde for, at hjælpen ydes uden købsklausuler. Det var værd at overveje, synes vi, om man skulle oprette en EF-garantifond, som har sigte på erhvervs-mæssige investeringer i u-lande, således at ingen holder sig tilbage af frygt for socialiseringer eller politiske forviklinger.

Et andet mål kunne være, at EF skulle oprette en fond med det formål at stabilisere priserne på råvarer, som u-landene kan sælge på langtidskontrakter med sikker økonomi som basis.

Endelig vil jeg fremhæve, at det efter vores opfattelse må være naturligt, at vi nu ndnytter de muligheder, EF-medlemskabet giver os for EF-støtte til finansiering af projekter både i Grønland og på Færøerne. Herhjemme må det være vores mål at bruge den øgede velstand, som vi har grund til at tro EF-medlemskabet vil give os, til at skabe stadig mere menneskelige forhold i vort samfund.

Efter disse bemærkninger, hvor jeg valgte den 2. oktober som udgangspunkt, vil jeg gerne byde statsministeren velkommen til arbejdet og til samarbejdet her i folketinget. Jeg vil udtrykke håbet om, at han bliver en god statsminister, for det har vi jo altid alle brug for at have. Af udtalelser af dem, som har valgt statsministeren, har jeg forstået, at de især har peget på ham, fordi de mente, at han skulle have særlige evner for at samle sit eget parti i en situation, hvor det måske var præget af nogen splittelse. Jeg håber,

det vil vise sig, at vor nye statsminister kan mere end det. Jeg håber, at han vil og kan tillige arbejde for at samle partierne her i salen om lovgivningsarbejdet. Jeg håber, at han ikke blot bliver en god statsminister for socialdemokratiet, men for hele landet.

Vi skal jo arbejde med hinanden og mod hinanden, det er parlamentarismens nødvendige og ejendommelige paradoks. Forhåbentlig vil vi med den nye politiske leder kunne gøre det med respekt for hinandens standpunkter og motiver, både når vi er enige, og når vi er uenige. Nu kender jeg jo statsministeren og hans politiske mål så godt, at jeg udmærket ved, der vil blive masser af ting, som han og vi vil være drøende uenige om. Men jeg kender også alvoren og rækkevidden af vort lands problemer så godt, at jeg ved, hvor betydningsfuldt det kan blive, hvis der etableres et mere åbent og et mere tillidsfuldt samarbejds-klima i folketinget, end vi kendte, før den nuværende statsminister blev regeringschef.

Jeg tager ikke fejl af, hvad statsministeren står for, og hvem han er. Han er jo socialdemokrat, og han er socialist, og dermed er naturligvis også grænsen sat for, hvor langt eller hvor snævert vi kan arbejde sammen. Vi kan godt søge at løse konkrete saglige problemer sammen — det mener vi — og tillige erkende klart, at det nok ville se grumme kunstfærdigt ud, hvis vi vandrede frem ad vejen hånd i hånd. Et sådant sværmerisk tilbud har jeg altså heller ikke i lommen i dag til den nye statsminister.

Statsministeren skal heller ikke være i tvivl om, hvad vi anser for at være hans parlamentariske grundlag. Det er det samme nu, som det var før. Det parlamentariske grundlag for regeringen er SF og, så vidt jeg forstår, nu ét enkelt grønlandsk mandat. Over for den konstellation står der 3 oppositionspartier, som indtil for et år siden dannede et regeringsfællesskab.

Jeg vil gerne sige i dag, at det er min bedømmelse, at disse 3 partier stadig har et fællesskab i mange tanker, i mange ideer og planer, og at det er både mit håb og min forventning, at disse 3 partier vil kunne fremtræde som et muligt regeringsalternativ op under og efter næste valg, om det så kommer tidligt, eller det kommer sent. Det skal statsministeren altså ikke være i tvivl om.

[Poul Schlüter.]

Men arbejde sammen om problemers løsning, det må vi kunne gøre også uden at være enige om mange af vore grundlæggende politiske principper. I mange sager, også i indenrigspolitikken, ville det være et fremskridt, hvis regeringen ville acceptere, at socialdemokratiet må kunne løse problemer, uden at løsningerne nødvendigvis skal blåstemples af SF. Vi må væk fra den snæverhed i vor indenrigspolitik.

Endvidere vil jeg gerne sige, at vi, der tilrådede et ja den 2. oktober, har et særligt ansvar. Vi har ansvaret fremfor nogen for, at Danmark bliver ført rigtigt ind i EF. Der ligger chancer til os, og de må ikke forspildes. Det store flertal i befolkningen, som sagde ja, tror jeg vil føle, at den klare manifestation i mandags ligesom flosser i kanten, hvis det brede flertal den 2. oktober nu bliver erstattet af et snævert flertal blot af S og SF her i folketinget, når EF-medlemskabet skal følges op.

EF giver os nye muligheder, men vi står selvfølgelig over for de samme problemer nu som før den 2. oktober. Ja'et betød, at problemerne ikke blev større, men de er altså heller ikke blevet mindre. Der er først og fremmest to opgaver, vi skal have løst: vi må have skabt balance i vor økonomi, og vi må have dannet grundlaget for fremgang i vor økonomi.

Det rejser to krav. For det første må vi have standset den stadige stigning i de offentlige udgifter og dermed den automatiske stigning, som følger med, i skattetrykket. For det andet må der skabes fremdrift i erhvervslivet, således at vi sikrer vore arbejdspladser det forspring, vi kan skaffe os ved medlemskabet i begyndelsen, så vi får betrygget den høje beskæftigelsesgrad mange år frem.

Og så vil jeg gerne vende mig til problemet omkring de offentlige udgifter. Det ligger jo klart for enhver, at ingen kan drømme — i alt fald i det allerhøjeste det — om at gennemføre offentlige udgifter i den størrelse, vi kunne læse om i de oprindelige budgetplaner for de nærmeste 3 år. Hvor står vi så nu? Der må jeg på min gruppes vegne give udtryk for skuffelse, skuffelse over de stadige udsættelser siden februar måned i arbejdet med budgetplanerne. Først troede vi, at det ville blive til noget i

de sene forårsmåneder. Det skete ikke. Så tilbød vi og håbede, at vi kunne løse problemerne i sommermånederne, det blev heller ikke til noget. Så nåede vi frem til september og havde et par ugers arbejde herinde, men vi kom ikke videre med problemerne om besparelserne. Og nu må vi se i øjnene, at det hele ikke bliver til noget som helst, før regeringen fremsætter sit finanslovsforslag, og det sker som bekendt først op under 1. december.

Økonomiministeren har i denne sag siden februar — når det drejer sig om de næste år — været lukket som en slinks, og det er egentlig synd og heller ikke så naturligt, for økonomiministeren plejer jo at være åben, han har et udadvendt naturel. Man plejer at kunne læse i ham som i en åben bog, det kan man måske stadig, men det er altså en bog uden tal. Jeg ved ikke, om det hænger sammen med, at økonomi- og budgetministeren ligesom ikke har kunnet trænge igennem over for sine fagkolleger i regeringen. Det er min fornemmelse, og derfor vil jeg håbe, at den nye statsminister vil give økonomi- og budgetministeren sin fulde støtte, og at budgetministeren bliver en stærk mand i regeringen, for den har brug for det, når det drejer sig om udgiftsområdet.

Vi har hørt om den ene milliard kr., ministeren stiler mod i besparelser, hvoraf ganske vist en del er øgede takster. Det er ikke nok efter vor opfattelse. Hvis vi skal undgå stadig stigning i det samlede skattetryk, må vi skære mere ud af udgiftsplanerne for de nærmeste år. Jeg tror, at vi alle, også befolkningen, er trætte af den løse snak om besparelser. Og så vil jeg gerne sige, at jeg mener, det er rigtigt, at vi alle her i salen erkender, at vi har et medansvar for, at den offentlige servicegrad er skruet op på et niveau, som vor samfundsøkonomi ikke kan bære. Til gengæld har vi også alle en pligt til at fortælle klart og tydeligt, hvor vi mener der skal skæres i budgettet, for ellers vil det stadig være løs tale.

Fra min gruppes side fremførte vi under septembersamlingen en skitse for besparelser, som beløb sig til omkring 2,2 milliarder kr. Dengang havde vi jo ikke — og det forstod jeg at regeringen heller ikke havde — de enkelte fagministeriers bidrag til den kommende finanslov. Jeg håber, at de nu

[Poul Schlüter.]

foreligger, således at vi under sparedrøftelserne også i mit parti kan få bedre fodfæste og komme længere. Men disse 2,2 milliarder kr., som vi har fremlagt en skitse om, er et tilbud til regeringen om at deltage i ansvaret for, at stigningstakten i de offentlige og især de statslige udgifter nu dæmpes. Jeg håber, vi kan få samråd med regeringen i skatteudvalget, inden vi om få dage skal fastsætte udskrivningsprocenten endeligt.

Når vi ser på skattesituationen, mener vi i den konservative folketingsgruppe, at mellemindkomsternes situation er utålelig. Det er ikke mindst de erhvervsaktive, som rammes så skrækkelig hårdt i disse år, og det er for resten også først og fremmest disse grupper, de erhvervsaktive, som er i sving i produktionen, som rammes af den nye 2 ½ pct. afgift på huskøb, som regeringen har gennemtruffet, 2 ½ pct. afgiften. Den rammer de aldersgrupper, der yder en effektiv indsats, og som har det mål at købe hus. Den skat vil vi gerne af med. Vi tror, det er skidt både for disse grupper, de erhvervsaktive i mellemindkomstlaget, og for samfundet, at de direkte skatter tynger så meget, at de fleste bedømmer det således, at det ikke lønner sig med en ekstra indsats. Derfor har vi sat os som mål at få sat proportionalsskattegrænsen op. Den er nu på 19.800 kr., og vi ser det som målet at få den op på i alt fald 29.800 kr. Hvis vi gennemfører det, giver vi alle skatteydere den samme lempelse i kroner. Det har en socialt rimelig virkning, og vi tror, det vil være lønsomt også for finansministeren, fordi det vil være en inspiration til øget indsats netop i de aldersgrupper og i de indkomstgrupper, hvor der er kræfter til en yderligere indsats.

Jeg tror også, vi ville komme bedre igennem overenskomstforhandlingerne og tiden derefter, hvis vi kan klare en stagnation i statskatterne, fordi vi så ofte har oplevet, at stiger skatterne på grund af stigende statsudgifter, så rejser kompensationskravet sig ude på arbejdspladserne, hvad man egentlig godt kan forstå. Betingelsen for at

føre reallønspolitik vil også være, at vi holder statsudgifterne og dermed statskatterne i ro.

Hvis vi skal have mindsket inflationspresset, og hvis vi skal undgå omkostningsstigninger, som ikke er til fordel for nogen som helst, vil en af de vigtigste betingelser være, at vi lægger loft over statsudgifterne og dermed over skatterne.

Så vender jeg til mig til spørgsmålene, som melder sig, når det drejer sig om vore arbejdspladser og vort erhvervsliv. Det er tydeligt for enhver, at det er vigtigt for os for at kunne udnytte EF-chancerne, at vi skaffer tilstrækkelig kapital og også arbejdskraft for de eksporterhverv, som nu får bedre konkurrencemuligheder. Det gælder også for landbruget, det skal man ikke glemme. Også det danske landbrug har et investeringsbehov, som det kan være svært at klare. Jo bedre vi bringer orden i vore statsfinanser, jo lettere kan vi muliggøre højere udlånsrammer i pengeinstitutterne, således at der kan stilles kapital til rådighed.

En anden vigtig ting er, at vi nu følger, om vor omskolingslovgivning og de ordninger, som praktiseres, er tilstrækkelige, for vi får mange omskolingsopgaver i de nærmeste år, hvor nogle brancher får bedre vilkår, end de kender i dag, og andre måske ringere. Derfor har vi også brug for en høj grad af bevægelighed på arbejdsmarkedet, og her vil vi gerne i et medarbejderskab med regeringen, så vi kan sikre, at tingene nu kan forløbe så smidigt, som de bør. Denne bevægelighed vanskeliggøres måske også af de for skarpe faggrænser, som vi endnu har. Det er også et problem, som det er vigtigt at få løst, for at vi kan bruge chancerne.

Afskrivningsreglerne spiller naturligvis en rolle. Jeg har med glæde hæftet mig ved en bemærkning i åbningstalen om, at regeringen vil se på, om vore maskinafskrivningsregler er tilstrækkelige. Egentlig tror jeg, vi skulle overveje på dette område at indføre afskrivning efter genanskaffelsesprincippet, fordi hver ny maskine, der skal købes, er

[Poul Schiüter.]

uforholdsmæssig meget mere kostbar end den gamle, fordi automatiseringsgraden er stigende. Jeg tror også, det er rigtigt, som regeringen bebuder, at se på, om vi skulle have bedre afskrivningsregler for forskningsudgifter og forureningsbekæmpelse.

Så har jeg også set, at regeringen siger, at man vil stramme reglerne for afskrivning på vareindkøb på bindende kontrakt. Jeg er på forhånd ikke sikker på, at det er klogt. I alt fald betyder en sådan lovgivning en stramning af likviditeten i en række erhverv, og det er vel ikke lige netop det, der er brug for, men dette må vi selvfølgelig arbejde sagligt med i udvalget, når lovforslaget kommer.

Et alvorligt problem for os er, at vi sidste år havde faldende investeringer. Der er flere grunde, først og fremmest vel importafgiften og usikkerheden omkring vor endelige markedsløsning. Nu må vi sikre — og her har folketinget et hovedansvar — at vi får stigende investeringer, for deraf afhænger fremtiden for os alle. Vi skal alle leve af den produktion, som vi kan skabe i vore virksomheder. Vi har ikke andre steder at hente vor velstand fra.

Der var i åbningsstalen, både den mundtlige og den skriftlige, bebudelse af mange reformforslag. Vi vil gerne arbejde med på disse reformer, og vi håber, der bliver tale om bred og åben forhandling. Det gælder bl. a. på miljøområdet, hvor helt nye arbejdsopgaver ligger og venter på en løsning. Det gælder langt mere end forurening.

Så vil jeg gerne nævne et spørgsmål, som vi er meget optaget af, og det er problemerne omkring skolen. Her forstår jeg at regeringen kommer med et udspil. Vi har den grundopfattelse, at vi skal have stadig udvikling i det danske skolebillede, men vi tror til gengæld, det er vigtigt, at vi ikke tager udviklingen med for store ryk ad gangen. Vi siger ikke, der skal være ro omkring den danske skole, men der skal helst være tryk. Vi håber, at regeringen vil bestræbe sig for bred tilslutning til en nyordning her i folketinget, og vi vil i alt fald lægge vægt på, at vi får en skolelovgivning, som kan vinde tillid både i forældre- og i lærerkredse. Vi har to hovedønsker. Det første er, at vi, når vi skal se på ny styrelseslov, skaffer mere forældreindflydelse om-

kring den enkelte skole, forældrene er knyttet til, og det andet er, at vi fastholder en eller anden form for objektive prøver i skoleforløbet. Det gamle eksamensbegreb kan vi godt snakke om, men lad os dog se i øjnene, at eksamen i dag ikke er, hvad det var for 10 eller 20 år siden. Der sker en vældig bevægelse. Men afskaffede vi enhver form for objektive prøver, tror vi, det ville skabe en utryghed omkring den danske skole, som hverken forældre, lærere eller, hvad vigtigere er, eleverne er tjent med. Vi må naturligvis også kende de økonomiske konsekvenser af den lovgivning, som foreslås, inden vi træffer beslutningen om at føre den ud i livet, og her synes jeg nok at regeringen foreløbig har efterladt et stort tomrum.

I åbningsstalen berøres spørgsmålet om økonomisk demokrati. Det er også en sag, vi gerne vil arbejde med på at løse. Vi ser det som to spørgsmål. For det første problemet om at få skabt medindflydelse, og det er nok især en sag om at gøre det omkring hver enkelt ansats daglige arbejdssituation. Det er det, der betyder noget, nærdemokrati på arbejdspladsen omkring ens egne forhold. Det andet er spørgsmålet om en udbredelse af ejerskabet. Vi kommer sikkert til i de nærmeste år at opleve en stadig større koncentration i storvirksomheder under koncerndannelse. Det kan være svært at undgå, men det er for os vigtigt, at vi ikke får den samme koncentration i ejerskabet. Økonomisk kunne det måske nok fungere, men det ville menneskeligt være utilfredsstillende. Vi ønsker disse problemer løst på grundlag af den private ejendomsret. Vi er ikke tilhængere af de store kollektive fonde. Jeg håber, at regeringen vil lade være at låse sig fast på nogen af de skitser, som hidtil har været inde i debatten, men at den vil tage en åben forhandling med os andre i det omfang, regeringen mener at disse spørgsmål skal løses gennem lovgivning.

Til sidst vil jeg gerne sige nogle få bemærkninger om udenrigspolitikken. Gang på gang føler vi i min gruppe, at det er på sin plads at fremhæve, at når Danmark drøfter sin udenrigspolitik, så må spørgsmålet om vor egen sikkerhed være hovedsætningen. Derfor glæder vi os også over, at regeringen under sin nye chef bekræfter NATO-medlemskabet og erkender, at der ikke i den nuværende situation er et reali-

[Paul Schlüter.]

stisk modstykke til den tryghed, NATO-medlemskabet giver os. De øvrige ting er bisætninger i den danske udenrigspolitik, men selv om det er bisætninger, skal der jo helst være balance, og det er der ikke altid. Jeg synes, at vi ofte i den danske udenrigspolitiske debat forvrænger problemstørrelserne. Jeg tænker f. eks. på, at når vi nu for nylig har oplevet så makaber og uhyggelig en situation som den i Uganda, kunne man godt tænke sig et klart ord fra en dansk regering, som sagde til den regering, at vi er imod racisme. Det har vi sagt til den sydafrikanske regering med klare og skarpe ord. Lige så skarpe og klare ord må det være på sin plads at anvende over for en anden afrikansk regering, som på en anden måde fører urimelig racepolitik. Der må være balance i tingene, hvis vi vil blande os i dem.

Jeg forstår, at der her i landet forestår et Vietnamtribunal. Jeg har også forstået, at alt tyder på, at det bliver en meget ensidig propagandapræget forestilling, og derfor vil jeg gerne i dag udtrykke det håb på min gruppes vegne, at dette tribunal forløber, uden at den danske regering låner denne forestilling sin autoritet og gør den ligesom officiel, for det har dette forehavende ikke fortjent.

Der er en sammenhæng mellem udenrigspolitikken og forsvarspolitikken, og det vil jeg gerne slutte med. Vore ønsker med hensyn til en ny forsvarsordning er, at vi får et dansk forsvar, som er troværdigt og pålideligt, at vi får et forsvar, som giver vort NATO-medlemskab ikke bare formel, men reel mening. Hr. Knud Østergaard har for et par dage siden på vor gruppes vegne rejst et spørgsmål i denne sal til statsministeren, og det vil jeg gerne gentage i dag: ønsker statsministeren en forsvarsordning, der er troværdig over for vore allierede og over for den danske befolkning, og vil statsministeren i fortsættelse af hr. J. O. Krags udsagn bekræfte, at de videre forhandlinger sker med den nuværende økonomiske ramme som udgangspunkt?

På mange områder, ikke mindst på forsvarsområdet, håber vi på et bredt samarbejde i et godt samarbejdsklima her i folkettingen indtil den dag — den komme tidligt eller sent — da vi igen skal have et folketingsvalg.

Poul Hartling: Netop i morgen er der gået et år, siden regeringen Krag overtog sine embeder. I dag præsenterer regeringen Anker Jørgensen sig for folkettingen. Det er på den baggrund naturligt først at kippe med flaget for den skipper, som nu har forladt broen, og som har sat sig på anden række i den socialdemokratiske gruppe. Hans kurs var ofte genstand for kritik og modstand fra venstres side. Vi synes, han valgte forkert i mange politiske afgørelser både i de perioder, hvor han var i regering, og når han var i opposition, men det lader sig også let gøre at finde eksempler på lovgivning, hvor vi har kunnet følges ad og i fællesskab nå et resultat.

I det store spørgsmål om Danmarks Europapolitik har vi i venstre med tilfredshed og tilslutning noteret os hr. J. O. Krags klare udtalelser, måske jeg må sige især i begyndelsen af 1960'erne og så i de sidste måneder.

Den højtærede forhenværende statsminister har nu sagt, at han fra næste valg endeligt trækker sig ud af dansk politik. Hans beslutning om at nedlægge sine lederposter skal fra venstre udløse en oprigtig anerkendelse af den store indsats, som hr. J. O. Krag har gjort i dansk politik igennem 25 år.

Jeg skal derefter vende mig med velkomst til den nye regering. Den ligner faktisk påfaldende den gamle regering, men statsministeren er ny, og ham byder vi da velkommen. Statsminister Anker Jørgensen har nu sagt, at han overtager statsminister J. O. Krags åbningstale, og som skiftet er sket, kunne han naturligvis ikke sige andet. Vi har fået en anden statsminister, men det er den samme politik. Det skal så vise sig i praksis, om forskellen er ens, eller om ensheden alligevel er forskellig.

Venstre udgør ikke nogen del af statsministerens parlamentariske grundlag. Vi støtter ham ikke, men vi vil give ham fair play. Man får indtryk af, at med SF er det omvendt, og hvis det parlamentariske grundlag en dag smuldrer under statsministeren, og der behøver jo bare at smuldre en enkelt stemme, så skal han ikke vente, at vi kommer og redder ham. Men hvis statsministeren i den tid, der bliver ham beskåret, vil lægge op til det brede samarbejde, som regeringen taler om, vender vi ikke ryggen til det arbejde, der skal gøres. Mange afgørende

[Poul Hartling.]

problemer skal nu finde deres løsning, og det er det, det drejer sig om nu, og kan det blive med en stor del af folketinget, så er det bedre, end hvis det blot bliver med det mindst tænkelige flertal. Det er også en opfattelse, som den nye statsminister har givet udtryk for, og hvis det er andet og mere end kønne ord og han virkelig viser samarbejdsvilje, skal han ikke gå forgæves til os i venstre.

Det er blevet sagt fra mange sider, at hr. Anker Jørgensen blev valgt til statsminister, fordi han var den, der bedst kunne klinke skårene i socialdemokratiet, og det er der vel ingen tvivl om at han har en del forudsætninger for. Der er vel heller ingen tvivl om, at han får brug for dem alle sammen. Det gælder imidlertid for enhver statsminister, at han skal være statsminister for hele befolkningen, og at han må sætte hensynet til landet over hensynet til partiet og dets vanskeligheder. Det er ikke uden videre let. Det var heller ikke let for den afgæede statsminister, og det er der mange eksempler på. Det var f.eks. et tydeligt fejlgreb, at han flyttede EF-afstemningen fra juni til oktober. Ingen kan naturligvis sige noget sikkert om, hvordan det ville være gået, hvis regeringen havde holdt fast ved den første aftale, men meget kunne tyde på, at det havde ført til et andet resultat i Norge, hvis de norske vælgere i forvejen havde kendt den endelige danske afgørelse. Når regeringen dog under alle omstændigheder ville fastholde, at Danmark burde sige ja, var der ingen rimelig begrundelse for at udskyde afstemningen, og det er ikke bagklogskab at sige dette, for jeg sagde det højt og eftertrykkeligt og offentligt gang på gang i foråret, da hr. J. O. Krag meddelte offentligheden sin beslutning om at flytte afstemningsdatoen fra juni til oktober.

Jo, der var naturligvis en begrundelse, og begrundelsen var ængstelsen for splittelsen i socialdemokratiet. Det var, hvis jeg forstod det ret, bl. a. hr. Frode Jakobsen, der rådede til at vente til efter den norske afstemning, og det råd mente hr. J. O. Krag altså ikke at man kunne side overhørig. Efter min opfattelse var det et tydeligt eksempel på, at partihensyn overskyggede de større hensyn, og lignende eksempler kan uden vanskelighed findes i de manøvrer, som det

engelske arbejderparti har foretaget i markedssagen.

Enhver politiker må jo tage hensyn til sit parti, og i så fasttømrede partier som socialdemokratierne er splittelse og fløjddannelse noget, man ser på med den største rædsel. Jeg tror ikke, den nye statsminister er nogen undtagelse fra den regel, men hvis han skal kunne løse sin opgave som statsminister og undgå fatale fejlgreb, må han i sin politik vise, at nu er han ikke mere formand for et stort fagforbund, nu er han ikke mere næstformand i et parti, men nu er han statsminister for hele landet.

Vigtigere end regeringsskiftet er den nye situation, som Danmark er placeret i fra begyndelsen af 1973. Folkeafstemningens resultat er den helt afgørende baggrund for denne nye folketingsssamling, for vort arbejde her og for denne debat. Venstre modtog resultatet af folkeafstemningen med dyb tilfredshed. Hele venstres folketingsgruppe havde stemt for dansk medlemskab af EF. Venstres landsorganisation og hovedbestyrelse havde enstemmigt anbefalet denne politik. Dette var for os ikke noget nyt, for det har været venstres klare linje, så længe medlemskab af EF overhovedet har været drøftet. Ingen kan fortænke os i, at vi glæder os over det ja, som danske vælgere sidste mandag sagde til den politik; men som de fleste andre i denne sal glæder vi os også over, at det ja blev så overbevisende klart, at det langt overgik modstandernes frygt og tilhængernes forventning. Et flertal på over 57 pct. af de stemmeberettigede er så stort, at det langt overstiger, hvad der kræves til en grundlovsændring. Dette siger klart til hele verden, at dette var det danske folks vilje. Der er kun én ting at gøre, når resultatet af en folkeafstemning foreligger, og det er at tage det til efterretning, og det har næsten alle gjort. De nej-folk, der nedsættende taler om vælgernes svigtende forstand og om, at de er blevet vildført og den slags, siger mere om sig selv end om vælgernes afgørelse.

Afstemningen er som en slutsten efter en lang periode, hvor EF-problemet har overskygget alle andre politiske spørgsmål i Danmark. Siden først i 1960'erne har det været på dagsordenen, men især i det sidste års tid har det i stadig stigende grad været brændende. Det folketing, der blev valgt i september 1971, skulle træffe afgørelsen.

[Poul Hartling.]

Derfor var det korrekt, når venstre gjorde det til et af valgets spørgsmål. De partier, der søgte at undgå det, fordi de ikke ville tage klar stilling, kom i virkeligheden til at sætte hele sagen i et forkert lys, og de medvirkede til at gøre vælgerne usikre og tvivlrådige.

Efter en markedsdebat underskrev regeringen traktaten i januar 1972. Ratificeringen blev vedtaget i september med 141 stemmer mod 34, og denne ratificering blev altså godkendt med et stort flertal af befolkningen den 2. oktober. Dermed er en lang og bevæget debat til ende. Mange, også mange uden for de aktive politikeres kreds, har engageret sig stærkt i denne debat. Jeg synes, det skal siges i dag, at det er godt, at den politiske interesse således er blevet levende. Mange, både tilhængere og modstandere, har ofret tid og kræfter og sparepenge på at slå til lyd for deres standpunkt. Bortset fra enkelte vildskud har vi haft en saglig og indgående debat. Det bekræftede sig gang på gang, at vi kunne tale sammen. Det må nu, da afgørelsen er truffet, være en opgave at holde denne politiske debat levende, ikke om det spørgsmål, der er afgjort, men i det hele taget. Det vil være til gavn for det danske demokrati, og det kunne måske også få virkning i gavnlig demokratisk retning på det fællesskab, som vi nu skal samarbejde i.

Men EF-afgørelsen er ikke bare en slutsten, det er også en begyndelse. Dansk økonomi og dansk politik har fra nu af en ny baggrund eller en ny ramme, som betyder nye muligheder og nye udfordringer. Det gælder politisk. Den vigtigste del af dansk udenrigspolitik er, når alt kommer til alt, Europapolitikken. Den skal ikke føres i EF's organer, men den drøftes imellem de samme lande, som nu er medlemmer af EF, i udenrigsministermøder, udenrigsministermøder, som principielt ligner de nordiske, der naturligvis skal fortsætte.

Disse udenrigspolitiske drøftelser i Europa og i Norden omfatter kun demokratiske lande. De har også et ord at sige i verden, og det må være i Danmarks interesse at styrke de demokratiske røster i det store udenrigspolitiske kor. Derfor hører vort land naturligt hjemme i denne europæiske demokratiske sammenhæng, sådan som vi

også gør det i den demokratiske nordiske sammenhæng. Dette informative og pragmatiske samarbejde kan være med til at give dansk udenrigspolitik en ny dimension. Folketinget får ikke et reduceret, men et forøget ansvar, for det får nu et direkte medansvar for at tage stilling til europæiske spørgsmål og for at være med til at præge Vesteuropas stilling til de udenrigspolitiske problemer.

Vi har så ofte set, at det har været lettere for nogle her i landet at tage stilling til fjerne problemer, som vi ikke havde noget særlig solidt grundlag for at bedømme, og som vi roligt kunne tage en eller anden stærkt følelsesmæssigt betinget stilling til, fordi vi hverken havde noget direkte ansvar eller nogen indflydelse på tingene. Det har ikke altid styrket respekten for udenrigspolitiske udtalelser fra Danmark.

De nære problemer, dem i Europa, dem i Europas nærhed, har vi taget langt mere forsigtigt på, og undertiden har vi undladt at markere os. Et tættere samarbejde vil i højere grad end før tvinge os til at tage medansvar. Jeg anser dette for et gode. Det vil give vore debatter også her i tinget et mere realistisk præg.

Må jeg i denne forbindelse sige, at åbningstalens klare bekræftelse af, at det stadig er dansk sikkerhedspolitik grundlag, at Danmark er medlem af NATO, hilser venstre med tilfredshed og tilslutning. Regeringen vil fortsat arbejde for bred enighed om hovedlinjerne i dansk udenrigspolitik, står der i åbningstalen. Deri er venstre enig. Den tvivl, der undertiden har kunnet rejses herom, stammer ikke fra venstre. Det hedder videre, at Danmark skal gøre sine udenrigspolitiske synspunkter gældende. Skal der være sammenhæng i tingene, må det vel være de udenrigspolitiske synspunkter, som der er bred enighed om, og ikke synspunkter, som kun lige akkurat kan samle flertal her i salen.

Jeg skal i øvrigt gemme de udenrigspolitiske spørgsmål til en kommende udenrigspolitisk debat og endnu blot understrege, at det er vigtigt og af interesse for hele folket, hvordan regeringen nu vil bemande de poster, som tilfalder Danmark i det europæiske samarbejde. Meget vil afhænge af, om regeringen her vil se bort fra alle andre hensyn end det ene at give Danmark en så

[Poul Hartling.]

stærk og dygtig repræsentation som overhovedet gør ligt. I alt internationalt samarbejde spiller det en afgørende rolle, at vore synspunkter kan fremføres af så kompetente personer som muligt. Én ting er stemmewægt og landets størrelse, en anden og mindst lige så vigtig er argumenternes styrke og den dygtighed og klarhed, hvormed de fremføres.

Økonomisk står vi også ved begyndelsen til noget nyt. Mange forhold skal tilpasses det samarbejde, vi nu som medlemmer af EF går ind i, men hvis vi fører en forstandig politik, skulle det alt i alt kunne føre til en væsentlig forbedring af dansk økonomi. Vi har nu chancen for at komme det problem til livs, som har plaget os igennem 10—12 år, nemlig underskuddet på udenrigshandelen.

Åbningsstalen har nogle meget selvbevidste og optimistiske ord om dette problem. Inden de højtærede ministre kommer for højt op, er det måske værd at gøre opmærksom på, at den forbedring, som også jeg med glæde noterer, og som enhver dansk må glæde sig over, ikke uden videre kan tages til indtægt af den socialdemokratiske regering. En nøgtern bedømmelse viser, at der er tre hovedgrunde til det forbedrede betalingsbalancetal, som første halvår 1972 udviste.

Den første grund er, at den afdæmpning af efterspørgslen, som den forrige regering havde begyndt, nu er slået igennem. Forbedringen af betalingsbalancen var nemlig begyndt inden regerings skiftet i efteråret 1971. Den er glædeligvis fortsat, idet dog juli- og augusttallene advarer mod for megen optimisme.

Den anden grund har regeringen et direkte ansvar for; det er den importafgift, som blev indført for nøjagtig 1 år siden. Med alle de ulemper, den har haft, og derfor også ukontrollable virkninger, har afgiften nok medført en vis begrænsning af importen, men det er klart, at dette er en midlertidig forbedring. Den har i sin årsag i, at import er blevet udskudt, der er blevet tæret på lagrene, man har afventet afgiftens aftrapning, og man har vel også afventet EF-afgørelsen. Det kan meget vel vise sig, at den opdæmpning, som er sket, nu afløses af meget store importtal i de kommende

måneder og et meget stort valutaforbrug. Derfor er der grund til advarende at understrege det midlertidige i forbedringen. Den må ikke føre regeringen til nogen letsindighed.

Den tredje og mest afgørende grund til forbedringen i foråret 1972 er imidlertid et meget bedre bytteforhold. Det kan opgøres til en gevinst for Danmark på ca. 2 milliarder kr. på årsbasis, hvilket betyder, at halvdelen af den forbedring, som første halvår 1972 viser, er en foræring, der skyldes bytteforholdet. Vi har på grund af medlemskabet i EF grund til at vente en forøget valuta-indtjening i 1973 på netto $1\frac{3}{4}$ milliard kr. Dette vil give os en væsentlig lettelse i vores situation, vel at mærke hvis vi ikke ved letsindig økonomisk politik sætter den over styr forinden. Spørgsmålet er, om regeringen og det flertal, som bærer den og styrer den, vil være i stand til at føre en sådan politik, at vi kan udnytte den mulighed, som vi nu får. Det vil kræve en bevidst tilbageholdenhed i offentlige udgifter. Om vore erfaringer i så henseende og regeringens manglende evne og vilje til at holde igen, efter hvad vi hidtil har set, vil hr. Enggaard siden sige nogle bemærkninger. Jeg skal nøjes med at sige, at de brændende punkter vil blive det offentliges forbrug og den indenlandske byggesektor. Vi må vente en stærkt øget aktivitet nu, og for så vidt den foregår i eksporterhvervene eller i de erhvervsgrøene, der skal konkurrere med udlandet, er denne øgede investering og igangsætning i høj grad af det gode.

Derfor må det være et klart mål for vores politik, at vi tilvejebringer det bedst mulige økonomiske grundlag for vor indtræden i EF, at vi ikke lægger sten i vejen for erhvervslivet, at vi ikke forøger omkostningsniveauet med vore foranstaltninger, men at vi tværtimod af alle kræfter holder igen.

Det gælder naturligvis også indkomstudviklingen. På disse områder er åbningsstalen ubestemt og bevæger sig omkring problemerne med vage og svage ord. Regeringen fremlægger ikke nogen vurdering. Det siges blot, at man vil respektere overenskomstparternes selvstændige funktioner. Hvis man så vil spørge, hvordan det skal gå med de offentligt ansatte, altså dér, hvor staten selv sidder ved bordet og har direkte an-

[Poul Hartling.]

svar, så hedder det blot, at dér vil der ske en centralisering. Det lykkedes under den forrige regering at komme i gang med, at det offentliges lønfastsættelse skulle ske på et sådant tidspunkt og på et sådant niveau, at der heri kunne være en vejledning for arbejdsmarkedets parter. Det kunne være interessant at få at vide, om der ligger noget af den slags i ordet „centralisering“, og det er vel økonomi- og budgetministeren, man skal rette dette spørgsmål til.

Men disse betragtninger fører lige over i et spørgsmål, som jeg vil rette til statsministeren, nemlig hvilke midler regeringen vil bringe i anvendelse over for en for stor forbrugsefterspørgsel. Det vil være af betydning, om regeringen klart vil tillægge sine vilje til at bremse op for et efterspørgselspres og sige hvordan. Et efterspørgselspres er jo nemlig ikke et fantasifoster. En netop udløst dyrtidsportion, én eller to portioner til januar, de bedre økonomiske udsigter efter et ja til EF, den stærkt voksende økonomiske aktivitet, alt dette vil efter al sandsynlighed fyre op under kedlen og tære på vore valutareserver. At bremse op for dette pres er klart en nødvendig opgave, hvis vi skal kunne drage nytte af vort medlemskab i EF. Det har så ofte været sådan, at vi har brugt pengene, før de var tjent. Det ville være en skæbnesvanger fejltagelse, hvis vi tror, at vi ustraffet kan blive ved med det. Hvis statsministeren anerkender denne problemstilling — og der kunne være vendinger i den af ham accepterede åbningstale, der burde tyde på det — må det også være rimeligt at afkræve ham et klart svar på, hvilke midler regeringen vil bringe i anvendelse over for det pres, som kan ventes. Ordene om forbedrede afskrivningsregler og anden erhvervsfremmende lovgivning, herunder ret til at fradrage de udgifter, der har betydning for foreningsbekæmpelse og for arbejdsmiljøet, skal jeg gerne anerkende. Venstre vil medvirke til at gennemføre fornuftige regler af denne art.

Jeg skal sige et par ord om økonomisk demokrati. Venstre har ofte givet udtryk for, at vi ser positivt på tanker om industrielt demokrati og medarbejderindflydelse og også på økonomisk demokrati, hvis man derved forstår ordninger, der stiller den enkelte lønmodtager friere og stærkere. Der-

imod har venstre ingen som helst sympati for ordninger, der fører til en stor central fond, der skal styres af fagbevægelsens topledning. Det vil blot betyde et redskab for de store organisationer til at styre kapitaldannelse og kapitalfordeling. Det vil ikke fremme decentraliseringen af kapital og indflydelse, men tværtimod; det vil ikke medvirke til den enkelte lønmodtagers personlige frigørelse, men tværtimod; det vil ikke give den enkelte større engagement eller indflydelse i den virksomhed, hvor han eller hun er beskæftiget, men tværtimod; og den slags ordninger vil snarere komme til at skade end gavne de mange små virksomheder, der spiller en så stor rolle for Danmarks økonomi. Det er ikke let at se af åbningstalens ord, hvor regeringen sigter hen. Med lidt god vilje kunne ordene læses således, at man virkelig vil skaffe den enkelte større indflydelse og andel i kapitaltilvæksten. Med lidt ond vilje kan man også læse ud af ordene noget om, at man vil skabe en stor tvungen fond. En udtalelse af socialdemokratiets gruppeformand, hr. Orla Møller, i fredags til Kristeligt Dagblad går ud på, at lovforslag først skal fremsættes i 1973 og først gennemføres i næste samling. Jeg spørger statsministeren, om han vil bekræfte, hvad gruppeformanden her har sagt. En rolig gennemførelse af disse nye tanker, som venstre har megen sympati for, vil kræve, at de får tid til at blive tilstrækkeligt afklarede. De kryptiske ord i åbningstalen tyder på, at det ikke er tilfældet endnu. Det vil også, det tror jeg statsministeren vil erkende, være af betydning, at foranstaltninger af denne art, der får betydning for så mange, gennemføres af et stort set enigt folketing. Der er mange problemer gemt i ordene „økonomisk demokrati“, der er meget at lære af udviklingen i EF, især i Tyskland, ligesom vore nordiske nabolande har drøftelser i gang, som vi kan lære af. Venstre vil yde sit bidrag til, at vi når det rigtige resultat, og vi opfordrer statsministeren til at vise den åbenhed og den forhandlingsvilje, som er nødvendig for at nå bred enighed.

Lad mig sige et par ord om det, som man har kaldt lokaliseringspolitik. Det er venstres overbevisning, at netop det samarbejde hen over landegrænserne om valuta-, handels-, landbrugs- og transportpolitik, som er nødvendigt, og som vi nu går ind i,

[Poul Hartling.]

vil betyde en ny mulighed for at styrke nærdemokrati og lokaliseringspolitik. Den europæiske økonomiske politik er både en ramme om og en betingelse for fremgang. I moderne samfund er samarbejde hen over grænserne en uafviselig nødvendighed, men netop denne ramme og denne fremgang, denne afskaffelse af handelsmæssige grænser i Europa giver en ny mulighed for at sætte kræfter ind på det nære. Den erhvervsudvikling, som vi kan vente, og som giver øgede muligheder for mindre virksomheder og for en opblomstring af landbrugserhvervet og de virksomheder, som er knyttet hertil, vil også betyde, at det bliver lettere at gennemføre den decentralisering, som venstre ønsker, og som er så vigtig i Danmark både af menneskelige og af trivselsmæssige grunde. Den højtærede statsminister kan ikke være fremmed over for disse tanker. Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund, som han jo kender noget til, har været inde på det, og her har man endog foreslået et etableringsstop i hovedstaden. Venstre er ikke gået så langt, men har i to forslag til beslutning i sidste samling foreslået nedsat et udvalg af eksperter, der kunne undersøge og kortlægge den skæve befolkningsfordeling og pege på egnede midler til at ændre den, og vi har foreslået et lokaliseringsråd, som kunne administrere egnsudviklingsstøtten, give lokaliseringsvejledning og bistå ved udformningen af den kommende landsplanlægning.

Venstres forslag blev venligt modtaget, men alligevel afvist af den daværende regering, men nu har vi jo en ny regering, og jeg spørger statsministeren, om han vil tage positivt imod venstres tanker, så vi kan komme videre med lokaliseringspolitikken og dermed også styrke det nærdemokrati, som i et kompliceret moderne samfund er mere nødvendigt end nogen sinde, hvis demokrati ellers skal give mening for os.

Der indgår mange problemområder i dette. Det har med transport at gøre, det har også med kollektiv transport og transporttaks politik at gøre. Det har med byrdeudligningen at gøre. Det har med placeringen af offentlige institutioner at gøre. Der sker i stigende grad en affolkning af visse egne i Danmark og en befolkningskoncentration i andre egne. Denne udvikling er til tydelig

skade både for de tyndt og for de tæt befolkede områder. Det er dyrere, det er besværligere, det er mere forurenende, og det er ikke fremmede for miljø eller for trivsel, at der nogle steder bor så få og andre steder så alt for mange. Netop som medlem af EF med de bedre muligheder for en styrkelse af de områder, hvor der er mange arbejdsløse, og hvor der er en svagere økonomisk udvikling, har vi en chance for at anbringe nye virksomheder rigtigt og for at styrke landområderne, ikke ved tvang, men ved en forstandig transportpolitik, skattepolitik, egnsudviklingspolitik, alt det, vi med ét ord kalder lokaliseringspolitik. Venstre lægger overordentlig megen vægt på disse problemer, og jeg spørger statsministeren, om regeringen vil stille sig positivt til sådanne initiativer. Det er et af de områder, hvor venstre håber på et samarbejde med den nye statsminister.

Folketingssamlingen indledes med en ny regering og med et nyt stort Europaperspektiv foran sig. For disse ting skal vi ikke glemme, hvad der hænger sammen med dagligdagens trivsel og miljø.

Lad mig slutte med det, som er nært for os her i tinget, nemlig at vi begynder arbejdet under en noget ændret forretningsorden. Det er et forsøg med de mange stående udvalg. Lad os håbe, at det kan fungere godt. Lad os især håbe, at det må give en mere rolig og rimelig arbejdsrytme. Det vil være godt for os, og det vil også være godt for lovene. Skal det lykkes rigtigt, så påhviler der også ministrene et stort ansvar. Det er ikke så let at få arbejdet fordelt ud over folketingssamlingen, men hvis vi får et rimeligere forår, end vi er vant til, vil en stor del af æren tilfalde den ny regering og ikke mindst den statsminister, som dog til syvende og sidst har hovedansvaret for, hvordan hans ministre traver. Bliver foråret 1973, ligesom det plejer, betyder det, at regeringen ikke har forstået at spille sammen med den nye forretningsordens bestemmelser. Vi håber, at den kan det.

Niels Helveg Petersen: En åbningstale slutter altid med en venlig opfordring til samarbejde mellem folketingets partier og et hurra. Hr. J.O. Kragts tilføjelse til åbningstalen i tirsdags har vi aldrig oplevet før. Historien om hr. J.O. Kragts mangeårige

[Niels Helveg Petersen.]

indsats i dansk politik skal ikke skrives i dag. Det bliver en kompliceret beretning og en lang historie. I dag skal jeg på mit partis vegne nøjes med at byde hr. Anker Jørgensen velkommen som statsminister og ønske lykke til.

I slutningen af åbningstalen hedder det om EF:

„Det fremtidige samarbejds mønster og de opgaver, som vil blive taget op i EF, vil være bestemt af styrken af de forskellige sociale og politiske kræfter, der gør sig gældende i de enkelte medlemslande... Befolkningens aktive tilslutning og medvirken hertil er en afgørende forudsætning for, at det kan lykkes“,

— underforstået: at føre en progressiv linje —

„Det vil blive en prøvesten for folkestyrets formåen, om vi evner at tage denne udfordring op. Det kan bedst ske ved et samarbejde mellem alle partierne i folketinget.“

Jeg er enig i dette, det er rigtigt set, og jeg synes, det er stærkt sagt. Men der mangler en tilføjelse. Det gælder ikke kun i forhold til EF. Det er også en prøvesten for folkestyrets formåen, at vi sammen løser de indrepolitiske problemer, vi har talt om længe, så længe, at der sås mistillid til vore demokratiske institutioners evne og vilje til i tide at løse netop de problemer, vi er enige om at anse for væsentlige. Den største trussel imod tilliden til vore demokratiske institutioner kommer ikke fra små udenomsparlamentariske grupper, men fra manglende evne til at løse samfundsproblemerne.

I åbningstalen anslås dette tema. I et rids over den europæiske historie beskrives den engelske kanal som et skæbnebestemmende skel, der nu forvandles til et nyt bindeled. Der står: Et nyt kapitel i Europas historie tager sin begyndelse: samarbejdets kapitel. Jeg vil spørge: kan vi åbne samarbejdets kapitel i det europæiske uden også at gøre det i Danmark? Jeg må spørge statsministeren: begynder samarbejdets kapitel også i

denne sal? Over forsvarsforlig og boligforlig til SF's store valgsejr i 1966, over 14 dramatiske måneder til regeringsdannelserne i 1968 og 1971 har der dannet sig et farligt og undertiden lammende skel mellem to partigrupperinger i Danmark. Kan dette skel med åbningstalens ord forvandles til et bindeled, forvandles til et bindeled af de udfordringer, vi står over for, af den langsigtede europæiske og nordiske udfordring, af de krav, der stilles til en omlægning af vor økonomi i løbet af de næste 4—5 år, af de næsten knugende opgaver, som udviklingen stiller til vore demokratiske institutioner?

Vi har fået ny statsminister. Det er ingen lille og lige gyldig begivenhed. Man kan nok så meget sige, at scenen er den samme og kulisserne er de samme, og at stykket er det, det handler stadig om politik, men alligevel er der sket noget nyt. Hovedaktøren er en anden. Vi byder statsminister Anker Jørgensen velkommen, vi ønsker ham lykke til. Vi ønsker, han vil give sig til at skrive på de sider i samarbejdets nye kapitel, som hans forgænger har slået op på, skrive med sin egen skrift og med sine egne ord, ikke efter diktat, hverken vort eller andres.

Medlemskab af EF giver Danmark en enestående chance for at få balance over for udlandet. Vi får en bedring af vort bytteforhold, som kan udnyttes og bør udnyttes til at skabe balance i forhold til udlandet i løbet af en kort årrække, 4—5 år. Netop på grund af EF-medlemskabet kan en sådan varig opretning af balancen ske, uden at beskæftigelsen bringes i fare. Åbningstalen siger, at hvis vi har viljen til det og vil træffe de nødvendige beslutninger og yde de nødvendige ofre, vil det være muligt at skabe den ligevægt og den sunde balance, som vi så længe har måttet savne. Jeg er enig i den vurdering. I det radikale venstre har vi vilje til de nødvendige beslutninger og de nødvendige ofre. Har regeringen selv denne vilje? Jeg ved ikke, om jeg skal tro det. Det er en kendsgerning, at på trods af den ekstra indkomst på ca. 2 milliarder kr., vi vil få allerede i 1973, stiger vort beta-

[Niels Hølvæg Petersen.]

lingsbalanceunderskud i 1973 med 1 milliard kr. helt i strid med åbningstalens erklærede vilje. Derfor er skepsis på sin plads.

Man kan spørge: hvorfor er det så vigtigt at fjerne underskuddet på betalingsbalancen? Og lad mig understrege, at den økonomiske balance er et middel og ikke et mål, nemlig et middel til at sikre den varige høje beskæftigelse og til at opnå sociale og politiske fremskridt. Der er ingen økonomisk mulighed for, at vi kan blive ved med at forøge vor gæld. Det er naivt at tro, at udlandet i al fremtid vil låne os penge til et større samlet forbrug, end vor produktion giver grundlag for. De forhandlinger, der foregår i disse år om en varig stabilisering af det internationale valutasystem, tager sigte på at løse de problemer, der opstår, når nogle lande har permanente underskud og andre har permanente overskud på deres betalingsbalance. Begge dele bringer forstyrrelser, begge dele betyder risiko for valutaspækulation og forringer de enkelte landes muligheder for at føre en økonomisk tryk politik.

Vi må indstille os på stigende international kritisk opmærksomhed over for de permanente over- og underskud. Vi må i tide indstille os på selv og ved egne beslutninger at klare balanceproblemet. Vi har inget ret til og ingen mulighed for at kræve stabilitet i de internationale valutaforhold, hvis vi ikke selv fejrer for egen dør. Efter medlemskab i fællesmarkedet har vi ikke længere nogen undskyldning.

En sanering lader sig ikke gennemføre af et flertal på én stemme. Partier i den tidligere regering ved af bitter erfaring, at den i det hele taget ikke lader sig gøre, hvis et betydeligt mindretal modarbejder en løsning. Derfor siger vi i dag til den nye statsminister og hans regering: vi er klar til at yde de nødvendige ofre og træffe de nødvendige beslutninger. Vi har viljen.

Det kræver en indsats i flere år og over en bred front. Det kræver, at der opstilles en plan, og at der handles efter en plan. Hvad bør en sådan saneringsplan indeholde? Hvad skal samarbejdet handle om? Undertiden er der jo en tendens til, at man taler om samarbejde uden også at tale om, hvad samarbejdet skal dreje sig om. Jeg skal skitsere, hvad vi mener det skal dreje sig om.

Forud for valget fremlagde vi konkrete synspunkter med hensyn til, hvad vi mente der burde gøres. Regeringen har ikke hidtil villet lytte til de anvisninger, vi har givet, men jeg skal ridse op, hvad der efter mit partis mening må indgå i en økonomisk saneringsplan.

Punkt 1: Allerede i det førstkommande finansår, 1973—74, bør der gennemføres betydelige besparelser. Regeringen har foreslået besparelser på 1 milliard kr. og har forpligtet sig til at fremsætte forslag herom. Besparelserne bør være større allerede det første år. De bør være omkring 1 milliard kr. større. Vi er rede til forhandling herom. Vi vil møde med vore tanker og forslag. Vi må desværre nære stor skepsis til den finanspolitik, der er tilrettelagt. Vi frygter, at den vil vise sig at være så slap, at den ikke er tilstrækkelig til at modvirke stærke pris- og omkostningsstigninger på et tidspunkt, hvor vi har særlig brug for at sætte eksporten i vejret.

Punkt 2: Planen må indeholde bestemte anvisninger for væksten i de samlede offentlige udgifter i årene derefter. I dette og næste år stiger den samlede offentlige efterspørgsel formentlig med 4—4½ pct. i faste priser. Denne stigning er for stærk, hvis balanceproblemet skal klares. Væksten må hurtigt nedbringes til 2½—3 pct. Sker det ikke, bliver den offentlige efterspørgsel efter arbejdskraft og kapital så stor, at udbygningen af erhvervene ikke kan gennemføres i det omfang og det tempo, som er nødvendigt.

Punkt 3: Styring af den samlede offentlige efterspørgsel er et nøgleord. Derfor må vi inddrage forholdet mellem stat og kommuner. 40 pct. af statens udgifter består i dag af tilskud til kommunerne under en eller anden form. Over 20 milliarder kr. flyttes fra staten til kommunerne. Byrdefordelingsreformen må bringes hurtigt videre. Refusionssystemets totale afskaffelse må nu stå på programmet, det må overvejes afløst af tilskud efter objektive kriterier. Hermed vil vi opnå flere ting. Mulighed for en mere præcis styring og prioritering af de offentlige udgifter, så politiske beslutninger og økonomisk ansvar kommer til at følges ad. Vi vil samtidig opnå en større udligning af det kommunale skattetryk.

Punkt 4: Lønmodtagerne må sikres andel

[Niels Hølvæg Petersen.]

i kapitaltilvæksten. Dette er efter radikal opfattelse det centrale indhold i det økonomiske demokrati: at skabe ordninger, der sikrer lønmodtagerne på den enkelte virksomhed andel i og også medansvar for kapitaldannelsen. Vi ønsker en demokratisering af kapitaldannelsen og af indflydelsen. Det må ske ved lov. Sidste år blev det bebudet i åbningstalen, at regeringen ville forhandle med alle interesserede parter. I år gentages formuleringen om alle de interesserede parter. Vi er stadig interesserede, vi er rede til forhandling, og vi er ubeskedne nok til at mene, at vi kan bidrage positivt, når tanken om økonomisk demokrati skal forvandles fra plan til politisk virkelighed.

Punkt 5: Boliglovgivningen må inddrages. Boligforliget udløber inden længe, en saneringsplan må omfatte denne sektor. Vi løser hverken boligproblemet eller vore økonomiske problemer ved at betale hinandens huslejer. Boligproblemerne må nødvendigvis indgå, hvis der skal skabes en varig balance. Desværre overbeviser åbningstalens ord om boligpolitikken ikke om, at regeringen tilbunds har forstået dette.

Punkt 6: Vi har brug for gennemgribende administrative reformer, og dette gælder ikke mindst i forhold til erhvervslivet. Der er i de senere år lagt byrder især på de mindre selvstændige. Vi ønsker, at der snarest sættes et arbejde i gang med at kortlægge, hvorledes disse byrder kan lattes; vi ønsker et hurtigt udvalgsarbejde om dette. Det vil være en retfærdighedshandling over for de selvstændige, og det vil være fornuftigt ud fra produktionshensyn. Men dette problem er kun en del af det administrative problem. Vi er herinde desværre ikke ukendte med, at store, omfattende lovkomplekser hastes igennem uden tilstrækkelig forberedelse, uden nøje undersøgelse af virkningerne. Det hører med i en sanering, at vi her i folketinget gør vort arbejde bedre. Intet er så skadeligt for vort omdømme, som når vi herinde gennemfører store lovkomplekser på en sådan måde, at det skaber helt unødvendige problemer for dem, der skal administrere lovgivningen. Vi må efterhånden have lært af bitre erfaringer, at de store reformer kræver store forberedelser. Vore erfaringer tilsiger stor tilbageholdenhed over for reformer, der ikke er grundigt forberedt.

Det er ikke undgået min opmærksomhed, at budgetministeren netop i den forløbne uge har rejst rundt og sagt, at der skal udarbejdes en plan for opretning af betalingsbalancen. Det har selvfølgelig glædet mig at bemærke en sådan fornuft fra et regeringsmedlem. Men bakkens ministeren op i regeringen? Hvad skal planen indeholde? Det har budgetministeren intet sagt om. Jeg har skitseret nogle nødvendige hovedelementer i en plan. Vi møder ikke tomhændede, hvis regeringen ønsker seriøse forhandlinger. Regeringen er ikke henvist til et snævert flertal, hvis den med konsekvens og fornuft vil arbejde for en økonomisk styring.

Hvorfor er det så vigtigt? At skabe balance over for udlandet er det samme som at sikre beskæftigelsesmulighederne, sikre et mere stabilt prisniveau. Det er at få råd til at gennemføre de fremskridt, vi ønsker, og at kunne optræde med større selvstændighed over for omverdenen. Balancen er ikke et mål i sig selv, men et redskab for en politisk og økonomisk udvikling i størst mulig tryghed. Det er det, der er vigtigt, ikke tallene.

Vi frygter, at vi snarest er på vej bort fra en økonomisk balance. Vi frygter i 1973 overophedning, et meget stramt arbejdsmarked, stigende priser og omkostninger. Tidligere har jeg brugt det udtryk, at året 1973 økonomisk set var at sammenligne med en tidsindstillet bombe; den tikkede, og regeringen gjorde intet ved det. Risikoen er ikke blevet mindre. Den skepsis, vi har over for finanspolitikken for det kommende år, må naturligt præge vort syn på udskrivningsprocenten for 1973, og vi må tilføje, at regeringen i skattepolitikken hidtil har nydt godt af de store restskatter i år. Dem har man ikke til næste år. Det vil belaste skattepolitikken og trækprocenterne, medmindre besparelser gennemføres.

Jeg skal vende mig til folkeafstemningen. Den fik et klart resultat, der var ingen tvivl om befolkningens holdning. Jeg har lagt mærke til en sær tilbøjelighed: det er, som om man glemmer hele den lange diskussion i måneder forud for afstemningen. Det er, som om kampagnen nu kun netop varede de sidste 14 dage, hvor ordvalget altid bliver skarpt, hvor meningene står stærkere mod hinanden, og hvor fornuft og rimelighed

[Niels Helveg Petersen.]

undertiden har ringere vilkår. Men vi bør ikke glemme den lange, intense diskussion, der var gået forud her i salen, på landets talerstole, på arbejdspladser, i hundreder af studiekredse og på tusinder af møder — den mest omfattende intense folkelige debat, vi har haft i årevis. Jeg vil sige lige ud: det var en oplevelse at være med til. Den debat skal fortsætte, selv om det nu bliver på et andet grundlag. Vi kommer fra nu af til at diskutere, hvilken linje vi skal anlægge i EF, hvad der i det ene konkrete spørgsmål efter det andet skal være vor politik. Hele vores politiske debat vil varigt få tilført vitaminer herved. Den debat glæder jeg mig også til.

Når det gælder vor fremtidige politik, vil der vise sig en langt større indre enighed, end der har været om selve beslutningen. Det er den almindelige erfaring fra internationale organisationer, at hvor det drejer sig om at hævde danske synspunkter og interesser over for udlandet, viger de partipolitiske modsætninger. De spiller sjældent den store rolle hverken i FN, i det nordiske samarbejde eller i Europarådet. Det samme vil vise sig i forholdet til EF.

Hvor der bliver uenighed, vil den komme til at følge andre retningslinjer end hidtil. Jeg er overbevist om, at store dele af modstandersiden vil være blandt dem, der presser på for at få mest muligt, og mest muligt positivt, ud af den ramme om vor europæiske tilslutning, som EF er.

Det rigtige er nu at sætte kræfterne ind for at skabe en levende debat om vor politiske linje i EF. Hertil kan modstandere bidrage lige så vel som tilhængere. Det er farligt, hvis vi i den kommende tid ligesom deler befolkningen op i to grupper, en ja-gruppe og en nej-gruppe. Det er formålsløst, og ingen kan tage patent på særlig at varetage danske interesser.

Hvad skal vi så arbejde for inden for EF? Vi skal handelspolitisk arbejde for yderligere nedbrydning af toldskrænker mellem industrilandene, for en udbygning af de handelsmæssige og økonomiske forbindelser mellem Øst- og Vesteuropa. Vi skal bistå udviklingslandene i deres bestræbelser for at få bedre vilkår for deres afsætning og for deres industriopbygning. Der ser ud til at være positive muligheder også i tanken om en frihandelsaftale i Middelhavet.

Vi skal indadtil i Europa støtte udviklingen af det økonomiske og valutariske samarbejde. Den økonomiske og monetære union står ikke og venter lige om hjørnet. Vi kan i det højeste tage nogle skridt til opbygning af en valutafond, til konjunkturpolitiske rådslagninger. Vi skal støtte alle anstrengelser for at nedbryde ikke-toldmæssige handelshindringer. Vi skal stille imod en stærk indsats inden for EF på hele miljøområdet og i forureningsbekæmpelsen.

Vi skal arbejde for en styrkelse af den demokratiske kontrol på fællesskabsniveau til supplement af den nationale kontrol med regeringerne. Det er med glæde, jeg noterer det skred, der på dette punkt er sket i regeringens opfattelse. Åbningstalen går på dette punkt langt videre end markedsministeren i foråret, som også var alt for forsigtig.

Det er dette, vi nu skal samle os om at formulere, og der er mangan fornuftig markedsmodstander, jeg ville savne i denne debat, hvis han ikke giver sig ind i den. Det er altid lettere for vindere end for tabere at kræve: tab og vind med samme sind. Det er en idealfordring, som er umulig at leve op til, men det er ikke umuligt at leve op til at bruge sin fornuft. Vi er blevet medlemmer, nu skal vi i fællesskab lære at bruge mulighederne.

På et vigtigt punkt er dansk markedspolitik ikke lykkedes: Danmark og Norge fik ikke samme placering. Chancen for det havde været større, hvis vi havde stemt først i stedet for sidst. Det er ikke bagklogskab; ved mange lejligheder har jeg på mit partis vegne kritiseret beslutningen om at stemme sidst; den var ulogisk, og den var forkert. Vi må nu på alle måder søge at hjælpe Norge til at få den bedst mulige ordning, og samtidig kan så planlægningen af det fremtidige nordiske samarbejde, nu da markedssagen er ved at være afklaret, ske på et sikrere grundlag. Dette arbejde må tages op med stor styrke af regeringen. Bl. a. mit parti har under kampagnen stærkt understøttet vor interesse i en viderudvikling af det nordiske samarbejde, vore muligheder derfor og vore forpligtelser dertil, når vi blev medlemmer, og dette arbejde må nu sættes i værk med stor energi.

Jeg skal gøre nogle få udenrigspolitiske kommentarer. På det europæiske område er

[Niels Helveg Petersen.]

der fortsat meget at glæde sig over. Udviklingen går stadig i retning af afspænding mellem øst og vest, og det kan kun betragtes som glædeligt. Der foregår bl. a. forhandlinger mellem Øst- og Vesttyskland, som vi følger med opmærksomhed, og som kan føre til, at vort forhold til Østtyskland ændres.

Forholdet mellem USA og Sovjet ændrer sig ligeledes til det stadig bedre. Der er indgået betydningsfulde aftaler om en stærk stigning i samarbejdet mellem supermagterne. I Helsingfors indledes snart forhandlinger om bl. a. den europæiske sikkerhedskonference og gensidigt kontrollerede tropreduktioner.

Også tøjbruddet imellem Japan og Kina må i øjeblikket vurderes positivt.

Der verserer vedholdende rygter om, at en forhandlingsløsning i Vietnam er på vej. Om så er, måtte det betegnes som den glædeligste udenrigspolitiske nyhed af alle. Endnu bombes og kæmpes der i Vietnam, men forhåbentlig sejrer fornuften snart.

Regeringens indenrigspolitiske program indeholder ikke egentlige nyheder, men nok væsentlige lovforslag. Følgelovene til fællesmarkedet er kendt stof. I konsekvens af vor holdning til EF vil vi aktivt medvirke til deres gennemførelse; de vil uundgåeligt komme til at præge samlingens første måneder.

Forsvarsloven er fremsat på ny. Det radikale venstre mener, at der i denne samling skal gennemføres en reform. Vi mener, at alle muligheder for at skabe en bred samling om denne lovgivning bør undersøges til bunds, men kan der ikke nås bred enighed, så må de partier, der kan blive enige, og som ønsker en reform, gennemføre den alene.

Miljøloven er genfremsat i noget ændret skikkelse. Der venter folketinget et stort arbejde med at gøre loven så brugbar fra start som overhovedet muligt. Det er en vigtig lov, og den bør kunne blive færdig i denne samling. Vi har indvendinger imod adskillige afsnit, og vi håber, forslaget kan forbedres.

Den nye folkeskolelov anser vi for at være en meget vigtig lov. Det radikale venstre vil sætte ind på at være med til at præge den.

En revision af lovreglerne om den fysiske planlægning var bebudet allerede af den tid-

ligere regering. Fra alle sider erkendes behovet for en ny lovgivning, der medfører decentralisering fra centraladministrationen til amter og kommuner.

Hovedstadsreformen venter på sin løsning i denne samling. Jeg håber og tror, at regeringen og socialdemokratiet realistisk vil gøre op med sig selv, at det er vigtigt i denne sag at nå et hurtigt resultat. Med en smule smidighed fra regeringens side kan det ske på eller i nærheden af det grundlag, som mit parti har skitseret.

Vi ønsker også i denne samling at rejse spørgsmål om lokaliseringspolitik og egnsudvikling. Vi ønsker ikke hele den fremtidige erhvervsudvikling ensidigt koncentreret omkring de store bycentre, men ønsker at medvirke til en sundere og mere jævn fordeling.

Vigtige erhvervspolitiske love kommer til behandling: aktieselskabslovgivning, bank- og sparekasselovgivning, der bebudes indskydelse af 100 mill. kr. i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, og der bebudes en lovgivning om teknologisk service for mindre virksomheder. Vi afventer med nysgerrighed og interesse det nærmere indhold af denne lovgivning.

Det samme gælder de forslag, arbejdsministeren har bebudet. Især vil jeg fremhæve vor interesse i en udvidelse af hele sikkerhedsbegrebet, så det ikke blot omfatter den fysiske sikkerhed, men også det samlede arbejdsmiljø.

Hr. Poul Dam sagde engang om et socialdemokratisk forslag fra oppositionsperioden, at han ville betegne det som alt godt fra havet, og det var ingen ros. Trafikministerens bebudede forslag kan bedst betegnes som alt godt over og under havet. Vi kan vente os faste forbindelser mellem Øst- og Vestdanmark. Jeg bemærker mig flertalsformen. Vi kan vente fast forbindelse mellem Malmø og København tillige med Saltholm. Vi skal have tunnel under Øresund, mellem Helsingborg og Helsingør og tunnelbaner i København. Det er et stort program. Alting på én gang er ikke vor sag. Det ved trafikministeren. Han overlader nu prioriteringen til folketinget, hvilket måske ikke stemmer helt med ministerens tidligere udtalelser, men nok i situationen er klogt.

På socialministerens område vil ikke mindst den nye bistandslov tiltrække sig

[Niels Helveg Petersen.]

opmærksomheden. Hvad angår finansieringsreglerne for denne lov, er der i det radikale venstre sympati for det udspil, som regeringen her har gjort, og som støttes af Amtsrådsforeningen. Vi er meget positive over for en ændring af reglerne om medicin-tilskud.

Alt i alt er der efter åbningstalen kun grund til at tro, at der på det store felt af almindeligt reformarbejde også i denne samling vil vise sig mulighed for en meget bred enighed mellem partierne.

Jeg skal da vende tilbage til åbningstalen og til spørgsmålet om samarbejde. Det hedder i åbningstalen:

„Samarbejdet giver os de bedste økonomiske og styringsmæssige muligheder for at skabe et samfund med en balanceret velstandsudvikling, et samfund, hvor al diskrimination er afskaffet, og hvor der er skabt udviklingsmuligheder for den enkelte borger i en forening af socialistisk og liberal tænknings bedste elementer.“

Jeg gentager: „... et samarbejde præget af socialistisk og liberal tænknings bedste elementer.“ Ja, der kunne jo næsten have stået „præget af socialliberal tænkning“. Dette er en opfordring til et praktisk samarbejde fremfor en ideologisk strid, som ligger dansk folkestyre fjært. Det er en opfordring, der har fået en ny mening, fordi den er hentet fra en erfaren politikers testamente.

Vi går ind i det europæiske samarbejde med den målsætning, at vi vil præge det europæiske med det danske og det nordiske, at vi vil lære andre at udvikle demokratiet på samarbejdets forudsætninger. Vi kalder på historien, vi siger: Europa skal lytte til os, når vi taler om demokrati, for vi ved, hvad det er. Vi ved, hvordan det skal praktiseres. Gør vi nu det? Ved vi det stadig væk? Vi beder selvbevidst Europa om at se på os som eksempel, og derfor spørger jeg statsministeren igen: er samarbejdets kapitel indledt i denne sal?

Gert Petersen: Danmark er jo ikke helt det samme land, som da folketingets sidste samling sluttede. I mellemtiden har et flertal af vælgerne godkendt afgivelse af suveræniteten til Fællesskaberne. Det må vi naturligvis tage til efterretning, men vi har dog fra SF's

side nogle bemærkninger at knytte til den afgørelse, der blev taget den 2. oktober.

Afgørelsen viser, at vælgerflertallet troede mere på EF-tilhængernes erklæringer og udtalelser end på EF-modstandernes. Også det tager vi til efterretning. Det betyder nemlig, at disse erklæringer og disse udtalelser ikke skal blive glemte, og vi vil ikke sky nogen anstrengelse for at sikre, at de bliver efterlevet. Det gælder bl. a. de mange udtalelser om, at vi da godt kan melde os ud igen, og det gælder udtalelserne om, at forudsætningerne for dansk medlemskab er bristet, hvis Storbritannien atter forlader Fællesskaberne. Det gælder de næsten tal-løse løfter om, at Danmark vil modsætte sig integration og bevare fordelingspolitik, udenrigspolitik og meget mere på danske hænder. For ikke at forglemme løfterne om, at hvis en yderligere suverænitetsafgivelse skulle blive aktuel, må man atter følge proceduren i § 20. Det gælder de rundhændede udtalelser om, at der ville oprinde gyldne tider for det danske folk, blot Danmark kom i Fællesskaberne.

Må jeg sige med det samme, at vi er ikke mere blåøjede, end at vi godt kan se, at man allerede er i færd med at retirere fra nogle af disse løfter, f. eks. fra spådommen om de gyldne tider, som nu er afløst af krav om stramning af økonomien. Den foregående ordfører var meget stærkt inde på det — men vi har jo også den 2. oktober bag os og ikke foran os. Så er der spørgsmålet om britisk medlemskab som forudsætning for dansk. En helt utvetydig erklæring fra den forhenværende statsminister umiddelbart før den 2. oktober er allerede blevet konverteret til noget langt mindre forpligtende, først af økonomiministeren og senest af den nye statsminister.

Vi ved meget vel, at skal EF-politikerne fastholdes på deres løfter, vil det kræve en ny mobilisering af en bred bevægelse i befolkningen. Det vil ske, hvis disse løfter svigtes. Der bør ikke herske nogen tvivl herom. Man bør heller ikke være i tvivl om, at der ikke skal meget til, før der kan udløses en folkelig politisk krise af meget store dimensioner. De mange, der stemte ja, gjorde det ud fra bestemte forudsætninger. For mange — vel de fleste — bestod forudsætningerne i de løfter, der var givet af de folketingsmedlemmer herinde, som gik ind

[Gert Petersen.]

for et ja. Hvis disse løfter ikke respekteres nøje, tror jeg, man ude i befolkningen vil opleve en massiv overgang fra ja-lejren til nej-lejren. Jeg må sige, at når man allerede nu begynder at tage afstand fra et givet løfte om britisk medlemskab som forudsætning for dansk medlemskab, synes jeg, der udøves en antiparlamentarisk virksomhed, der langt overgår den, som „Vi anklager“-annoncen blev beskyldt for. Det, man gør med den slags, er nemlig, at man skaber en fornemmelse ude i befolkningen af, at man altså ikke kan stole på politikerne; de sagde én ting før den 2. oktober, nu er den 2. oktober overstået, nu har vi stemt, nu siger de noget andet. Hvis man vil undergrave respekten for demokratiet, kan man fortsætte ad den vej. Jeg er ikke interesseret og vores parti er ikke interesseret i, at man skal gå ad den vej og undergrave respekten, men jeg advarer: det kan ende dermed.

I denne kritiske situation har vi så fået en ny statsminister, som også vi fra SF ønsker velkommen. Den nye statsminister har vi også kontroverser med, bl. a. i EF-spørgsmålet, men vi ved, at han kommer fra fagbevægelsen. Det er længe siden, vi har haft en mand fra fagbevægelsen på statsministerposten her i Danmark, og vi er i vort parti glade for, at det atter er tilfældet. Vi håber og tror, at den nye statsminister vil huske de arbejdsår, han har bag sig, det være sig på arbejdspladser eller som funktionær i fagbevægelsen, og at han bevarer evnen til at lytte til de kammerater, som han, om jeg så må sige, er kommet fra, men som jeg er sikker på at han stadig væk har i sin omgangskreds. I så fald vil der også være muligheder fra vores side, trods uenighed om det ene og det andet, for samarbejde med den nye statsminister.

Jeg må sige om den afgæede statsminister, at også ham har vi tit stået imod; men ikke desto mindre er det vores opfattelse, at hr. J.O. Krag har haft en ganske væsentlig betydning for dansk politik, også igennem den fordomsfrihed, som han ved mange lejligheder har lagt for dagen, og som bevirkede, at der — med den uenighed, som også eksisterer — alligevel kunne opstå et sådant forhold mellem arbejderbevægelsens to største partier, at man kunne samarbejde om en række reformer til gavn for den arbejdende

befolkning. Det er i høj grad hr. J.O. Krags fortjeneste.

Men til åbningstalen. Jeg må erkende, at jeg har svært ved at se megen skabende nytænkning i den. Afsnittet om Fællesskabene bringer os vidt omkring og langt tilbage i tiden, men så er det, som om de store ord og kræfterne åbenbart er sluppet op. Man lander i den grå nutid, og udsynet forkortes mærkbart.

I det ledsagende katalog over planlagte lovforslag er der slet ikke så lidt positivt. Bl. a. hæfter jeg mig ved forslagene om at nedtrappe afskrivninger på bindende kontrakt, om at give det offentlige ret til at ekspropriere jord til boligformål, om at indføre en særlig lav rente for boligfondens udlån, om at indsætte samfundsrepræsentanter i bankbestyrelserne, om at oprette et kontroludvalg for efterretningstjenesterne. Det er alt sammen noget, som også socialistisk folkeparti ofte har efterlyst, og disse forslag kan naturligvis vente støtte fra vor side.

Man kan anføre, at det meste af den slags ting er lapperier. Men gode lapper, der gør livet lidt lunere for almindelige mennesker, er heller ikke at foragte, og lad mig straks sige, at den omstændighed, at de borgerlige partier formentlig ikke alene siger nej til at sy disse lapper på — og jeg bygger her på erfaringerne fra sidste samling — men endog vil rive nogle af dem af igen, hvis de får politisk mulighed for det, selvfølgelig må påvirke vurderingen hos socialistisk folkeparti som et parti, der har forpligtet sig til at varetage arbejderes og lønmodtageres interesser.

Men kataloget rummer også mærkværdigheder. Jeg ser, at man vil ophæve tilskuddet til nedbringelse af forbrugerpriserne på mejeriprodukter. Der er tale om en EF-følgelov. Men det tilskud blev indført i 1967 af socialdemokratiet og SF for at friholde mejeriprodukter for moms. Det må stå helt klart, at en ensidig ophævelse af denne ordning uden nogen form for kompensation vil belaste vort forhold til regeringen ganske alvorligt.

Der er andet af det, der siges i åbningstalen — for slet ikke at tale om noget af det, der ikke siges — som egentlig er mere interessant. Man proklamerer, at væksten i den indenlandske efterspørgsel skal dæmpes, samtidig med at industriinvesteringerne

[Gert Petersen.]

skal fremmes gennem forbedrede afskrivningsregler. Ærlig talt: som det står, synes jeg afsnittet kunne være skrevet af hr. Hilmar Baunsgaard eller af hr. Ninn-Hansen, og det er ikke ment som en kompliment.

Jeg vil ikke udelukke, at disse vendinger kan tolkes på en anden måde, og jeg synes, at der i den socialdemokratiske ordførers, hr. Orla Møllers, indlæg her i dag var en tendens til at tolke dem på en anden måde. Men umiddelbart læser man dem som konservativ tale, endda på baggrund af de gyldne løfter forud for folkeafstemningen. Nu regner man med forstærket inflation og overopledning og i øvrigt da også med et valutaunderskud i 1973, der er 2-3 gange så stort som i 1972. Det var jo ikke ligefrem nye økonomiske vanskeligheder, man lovede befolkningen før den 2. oktober, men sådan er der så meget.

Nu vel, vi konstaterer, at problemet om den manglende balance i økonomien fortsat er uløst, og man er fortsat indstillet på at klare det med de gammelkendte midler. Man vil neddæmpe væksten i den indenlandske efterspørgsel. Så håber man, at kapital og arbejdskraft søger over i eksporthvervene for at klare sig, og at forbrugeren ikke får råd til at købe så mange udenlandske varer. Denne nedskæring modsvares ganske naturligt af øgede statstilskud til erhvervslivet, for afskrivningsregler ud over det teknisk rimelige er jo ikke andet end en gratis statskredit til erhvervslivet, finansieret af skatteyderne, dvs. fortrinsvis af lønmodtagerne. For at det ikke skal være løgn, har denne politik, som har været praktiseret igennem mange år, vist sig at være aldeles virkningsløs i samfundsmæssig henseende. Så har man nok lov til at spørge: hvorfor dog trække videre i disse fladtrådte og udslidte træsko?

Den fulde beskæftigelse er vi helt enige om har i dag højeste prioritet. Det var der ikke almindelig enighed om for en snes år siden, og socialdemokratiet fortjener tak, fordi det brød vejen til fuld beskæftigelse. I dag er det min opfattelse at hele tinget accepterer denne målsætning. Men det er også min opfattelse, at de metoder, man dengang anvendte for at skabe fuld beskæftigelse, er forældede i dag. Lønmodtagerne vil ikke fortsat affinde sig med at skulle finansiere

den fulde beskæftigelse gennem en skæv fordelingspolitik. Det er nemlig tilfældet. Det må være på tide at finde nye veje. At man ikke har gjort det, er den alvorligste mangel ved denne åbningstale, så meget desto mere som disse nye veje jo er bebudet i socialdemokratiets 4 års program, og så meget desto mere som man forspildte at udnytte det pusterum, særtolden gav os i så henseende.

Man har oprettet en studiekreds, der kaldes kapitalmarkedsrådet. Det er det hele. Men i øvrigt holder man sig nøjsomt til de to instrumenter, der hedder finanspolitik og pengepolitik.

Socialistisk folkeparti har intet at indvende imod den stramme finanspolitik, der føres for øjeblikket. Men diskussionerne om kasseoverskuddets størrelse afslører ofte noget, der nærmer sig troen på sort magi. Så meget mere som man til gengæld er alt for lidt optaget af de områder, hvor inflationen virkelig galoperer af sted: grundværdierne, fast ejendom. Man interesserer sig for lidt for kreditmarkedet, for kapitalforsyningen.

Bortset fra, at en væsentlig del af investeringerne i den private sektor finansieres ved hjælp af opsparingsoverskud i den offentlige sektor, altså af skatteyderne, forholder samfundet sig i virkeligheden passivt til, hvordan investeringer på ca. 20 milliarder kr. fordeles. I deres helhed kan de påvirkes af rentepolitik og kreditloft, men fordelingen vil man ikke røre ved.

Ja men der kan da ikke føres en hensigtsmæssig økonomisk politik, så længe beslutningerne om, hvordan kapitalressourcerne skal anvendes, tages af en snæver kreds, der ikke står til ansvar over for samfundet. I stedet burde nationalproduktets fordeling på forbrug og investering foregå på grundlag af en samfundsmæssig planlægning under et politisk ansvar og investeringernes hovedretning underkastes en offentlig styring.

Det forudsætter, at hele kapitalmarkedet nationaliseres, og at al væsentlig investering foregår ad samfundsmæssige kanaler. Ellers kan der reelt ikke gennemføres en virkelig forsvarlig fordeling af de nationale ressourcer mellem boligbyggeri, erhverv, trafik, offentlig service osv. Ellers overlader man i realiteten, uanset hvor meget vi diskuterer det herinde — og det gør vi hvert eneste år

[Gert Petersen.]

meget — afgørelserne til en fordyrende rente, til spekulationer på markedet og til snævre driftsøkonomiske overvejelser, som ofte strider mod samfundets interesser.

En begyndelse til et sådant ægte spor-skifte ville det være at nationalisere Nationalbanken, så dens politik for alvor blev dette tings ansvar, oprette offentlig repræsentation i alle pengeinstitutters ledelser — det er det eneste, man åbenbart gør i denne omgang — statsovertage al lovpligtig forsikring og livsforsikring, skærpe kontrollen med andre forsikringsselskabers anbringelse af midler og endelig oprette et styrende organ for kapitalmarkedet under økonomi-steren og under ansvar over for folketin- get, som fastlægger generelle retningslinjer for hele kreditpolitikken.

Hvis regeringen også er for beskeden til at gå i gang med en sådan reform trods, hvad jeg gerne vil minde om, de store ord i socialdemokratiets 4 års program forud for dette folketingsvalg, vil vi pege på de styringsmuligheder — og vi mener, at der er aktuelt behov for at anvende dem — der ligger i en obligationsrationering, i et direktiv til banker- ne om hovedlinjerne for deres udlåns- virksomhed og i en stramning af pantebrevsmarkedet ved hjælp af et tinglysnings- loft.

Der er altså flere muligheder, maksimale som minimale, men ingen af dem, bortset fra samfundsrepræsentationen i banker- ne, er berørt i åbningstalen. Men lad os nu se. De minimumsforslag, som jeg her har nævnt, kan jo ikke være fremmede for 4 års programmets forfattere, mindst af alt for den nye statsminister.

Man kunne indvende, at en sådan styring af investeringerne strider mod Romtraktaten. Men under den store debat hævdede socialdemokratiet, at vi fortsat vil kunne indrette vort samfund, som vi vil. Jeg havde mine tvivl og har det stadig væk, men jeg vil gerne tage socialdemokratiet på ordet: hvis en sådan reform skulle føre til konflikt med fællesskabsmyndighederne,

skal socialistisk folkeparti yde socialdemo- kratiet sin varmeste støtte under en sådan konflikt for at bevare vore muligheder for at indrette vor økonomiske styring, som vi selv måtte ønske det.

Af åbningstalen fremgår, at regeringen fortsat er optaget af spareproblematikken, og det er en naturlig ting. Vort principielle syn på den sag er, at det offentlige apparat, den offentlige administration m. m., opret- holdes i kraft af produktionen og de mange mennesker, der er beskæftigede i den. De har naturligvis krav på, at de midler, de af- leverer til fællesskabet, ikke soldes op. Krav- et om sparsommelighed i administrationen, om fuld udnyttelse af ressourcerne i det of- fentlige apparat, er også et socialistisk krav, og det suppleres meget godt af kravet om mindst muligt omsvøb og småligt bureau- krati.

Men vi advarer imod, at man forveksler et krav om de mindst mulige omkostninger ved administrationen af de samfundsmæs- sige ydelser med et krav om generel nedskæ- ring af selve disse ydelser. Hvis det er det sidste, det drejer sig om, må SF melde fra. Den offentlige sektor har efter vores opfat- telse til opgave at spille en stor rolle som solidarisk garant for borgernes velfærd og tryghed og som en kanal til omfordeling af samfundsrigdommen og udjævning af for- skelle. Det er ud fra disse udgangspunkter, SF tager stilling i sparedebatten.

Men det forekommer også os helt indly- sende, at der kan spares. Meget offentligt byggeri udformes ud fra prestige hensyn. Forholdet mellem stat og kommune er sta- dig sådan, at en samlet styring og dermed en fornuftig udnyttelse af ressourcerne gøres vanskelig.

Jeg vil også pege på et felt, som nævnes meget lidt i sparedebatten, men hvor det er mig helt ubegribeligt at man stadig øser penge ud, nemlig militæret. Det danske mi- litær er en overflødig luksus, om noget er det, og det bliver det ikke mindre på bag- grund af den almindelige afspænding, der er i gang. Al sparediskussion får et lidt latter-

[Gert Petersen.]

ligt skær over sig, så længe disse 3 milliarder kr. er næsten urørlige. Jeg siger „næsten“, for jeg ved, at noget er skåret fra af den nuværende forsvarsminister, men det er alt, alt for lidt.

Regeringen bebuder et udspil vedrørende den langsigtede boligpolitik, og den bebuder væsentlig lovgivning for arbejdsmarkedet. Jeg vil godt sige et par ord herom.

Vort udgangspunkt er, at boligen ikke må være kilde til profit, og at boligbyggeri bør være et samfundsanliggende. Derfor tror vi ikke på en langsigtet boligpolitik uden en indgribende reform af finansieringen, så denne finder sted ved samfundets foranstaltning og til lav rente, uden en langsigtet planlægning i landsmålestok indpasset i den finansielle og fysiske ressourcefordeling og uden en samordning af de forskellige boligkategorier i overensstemmelse med behov og muligheder. Vi er meget interesserede i at se regeringens udspil, og vi håber, at det tager fat i nogle af de problemer, jeg her har peget på.

Til byggeri må man have jord. Også her ville det fornøftigste være at gå nationaliseringsvejen, nemlig at samfundet overtager al jord. Men det vil man nok ikke endnu. Jordprisstigningen er imidlertid en alt for vigtig faktor i fordyrelsen af byggeriet til, at man kan lade stå til. Derfor tror jeg, man bør interessere sig for princippet om, at det offentlige overtager landbrugsjord, der overgår til byformål, til jordens pris som landbrugsjord. Det forudsætter selvfølgelig en i og for sig ret bekostelig engangserstatning, men så ville regnebrættet være gjort op og den vigtigste kilde til jordprisstigningen stoppet til. Den således overtagne jord bør forblive i samfundseje og udlejes på jordrentevilkår.

Indtil vi kan blive enige om en sådan reform, som der dog vel egentlig burde være flertal for i denne sal allerede nu, gældet det om at bruge statens boligfond. Det er godt, at den skal have mulighed for at yde lavrentelån, men den må råde over større midler. Så siger man måske, at der er ikke råd. Jeg kan dårligt tænke mig penge givet bedre ud end til samfundsmæssige jordopkøb; de tjener både bekæmpelse af inflationen og en bedre og billigere boligpolitik.

Må jeg tilføje, at vi står over for en særlig

slags jordproblemer, der skyldes dansk indtræden i Fællesskaberne. Det problem er ikke løst med de i anden henseende gode jordlove, vi vedtog i foråret, og jeg savner faktisk bebudelse af supplerende love i åbningstalens skriftlige del. Det er en stor og alvorlig sag, og jeg formoder, at et andet medlem af min gruppe vil tage den op under denne debat.

Hvad angår arbejdsmarkedet, imødeser vi med interesse de forslag, regeringen bebuder vedrørende arbejderbeskyttelse og arbejdsret. Om arbejderbeskyttelsen må man sige, at der her helt åbenbart er brug for en vidtrækkende reform. Samfundsmagten må tage stilling for dem, der er beskæftiget i produktionen. Princippet må være, at enhver produktion, der truer de arbejdendes liv, førlighed, ære eller velfærd, ikke kan være i samfundets interesse, uanset hvordan den figurerer i bruttonationalproduktet, for samfundet består af levende mennesker, ikke af produktionstal.

Det nuværende arbejdsretlige system er baseret på forældede principper udviklet i en tid, da arbejdsgiverens enevoldsmagt var uantastet og arbejderne umyndiggjort. I begge henseender oplever vi et nybrud i vore dage. Selvfølgelig må man så gøre den tilføjelse, at mange søger at dæmme op for dette nybrud, for sideløbende med at arbejderne tålmodighed rinder ud, tager profitjaget til med følger for arbejdstempot, som bestandig skrues op, og lønsystemerne, som bliver mere og mere teknologiske og menneskefjendske — en udvikling, som meget vel kan accelereres som følge af dansk indtræden i Fællesskaberne. Jeg tror derfor, at man må forvente skærpede konflikter omkring disse spørgsmål, og jeg mener, at her er en udvandet neutralitet fra samfundets side ikke på sin plads. Det først fornødne, som man må kræve af samfundet, er, at man sikrer de i produktionen beskæftigede menneskeverdige vilkår. Det er i øvrigt også en betragtning, som vi principielt kritisk må anlægge på arbejdsformidlingen og hele den diskussion, som man kan forvente heromkring.

Men det er vel også ønsket om de menneskeverdige vilkår, der ligger bag det forslag om økonomisk demokrati, som bebudes, og jeg vil da sige: lad os se på forslaget, når det kommer. Men foreløbig blot dette: jeg for-

[Gert Petersen.]

står på åbningstalen, at regeringen selv er opmærksom på, at øgede investeringer meget vel kan føre til øget ulighed. Jeg tror, at den fare kun kan imødegås gennem en demokratisk, samfundsmæssig styring af investeringerne. Vel skal lønmodtagerne have andel i kapitalvæksten, som det siges i åbningstalen, ja, det skal de netop, men de skal ikke købe sig denne andel. De har krav på den alene i kraft af det værdiskabende arbejde, de har udført. Vi har ikke set lovforslaget og kan i og for sig ikke tage stilling til det, men jeg vil gerne slå fast, at efter socialistisk folkepartis opfattelse skal udjævningen af formuefordelingen her i landet først og fremmest foregå over samfundsmæssige fondsdannelser, der finansieres over skatterne, herunder beløb, som måtte fremkomme ved inddragelse af inflations- og andre arbejdsfrie gevinster.

Hvis man sigter efter at indføre et virkeligt demokrati på arbejdspladsen, hvorved de ansatte opnår væsentlige beføjelser, ikke mindst i spørgsmålet om ledelse og fordeling af arbejdet, er SF rede til en positiv forhandling herom, dog helst i sammenhæng med en bredere overflytning af økonomisk og politisk magt til de demokratisk valgte organer både i samfundets basis og i dets top. Men vi skal hele tiden huske på, at det ikke er organisationerne, men de levende mennesker, der udgør demokratiets rodnet.

Der er visse problemer omkring skatte-spørgsmål, jeg egentlig havde ventet lidt bredere belyst. Det drejer sig om en ændring af beskatningen, en stramning af progressionen. Nu har vi fået reduceret folkepensionsbidraget fra 3 til 1 pct. Hvorfor ikke gå videre og slutte helt af med disse proportionale procentbidrag? Da vi indførte den amtskommunale skat, foreslog S og SF, at den skulle være progressiv; den blev proportional, for vi havde ikke flertal dengang. Nu har vi flertal, og så var det vel egentlig en idé at kigge på den amtskommunale skat og spørgsmålet om, hvordan den indrettes.

Men mest undrer det mig, at åbningstalen ikke rummede noget om inflationsgevinsterne, det være sig de gammelkendte og dem, der hænger sammen med dansk indtræden i Fællesskaberne. Vi oplever nogle ganske enorme prisstigninger på jord, landbrugsjord såvel som byzonejord, og på fast ejen-

dom. En meget væsentlig del af disse stigninger er en ren inflationsgevinst, som må inddrages af samfundet. Dette er for os en helt ufravigelig nødvendighed, og vi ved, at det er et krav, som bakkes op af meget brede befolkningslag.

Det drejer sig om landbruget, det drejer sig også om andre konjunkturgevinster, og i den forbindelse bør man ikke glemme dem, der hentes hjem på obligationer. Det er aldeles urimeligt, at kursgevinsten her holdes fri af beskatningen. De fleste obligationer ophobes jo i pengeinstitutter, så her er tale om en ny favørbehandling af disse foretagender. Lad mig i øvrigt tilføje, at socialistisk folkeparti prioriterer spørgsmålet om en inddragelse af inflationsgevinsterne, ikke mindst i forbindelse med vor EF-indtræden, meget højt, og at forslag herom er på vej fra vor side.

Om udenrigspolitikken må man vel sige, at afstanden mellem S og SF er blevet noget større, efter at socialdemokratiet nu ikke alene stiller sig positivt til NATO — det havde vi jo vænnet os til, selv om det ikke blev bedre af den grund — men også til det udenrigspolitiske samarbejde i EF-regie. Vi vil naturligvis bestræbe os på at holde regeringen fast på dens løfter om, at dette samarbejde ikke må have forpligtende karakter.

En mere positiv vurdering kan vi anlægge på regeringens syn på Vietnamkrigen og DDR-spørgsmålet. I sidste samling er der på begge disse områder gjort betydelige fremskridt. Men tiden står ikke stille. Normaliseringen af Danmarks forhold til DDR kan ikke udskydes på ubestemt tid. Det var heller ikke meningen med den dagsorden, vi vedtog i foråret. Jeg må sige, at hvis der ikke sker noget fra regeringens side, når forbundsvalgvalget i november er overstået, forbeholder socialistisk folkeparti sig at tage denne sag op på ny.

Der er måske nu håb om, at det vietnamesiske folks kamp snart krones med sejr, og at dets lidelser bringes til afslutning. Regeringen har ofte bebudet, at når det er sket, vil den træde til med bistand. Vi beklager meget dybt, at denne bistand skal vente. Det lille Nordvietnam er verdens mest sønderbombede land, offer for en aggression fra verdens mægtigste militærmagt, og så siger man, at vi skal vente med hjælp, til aggressionen ophører. Denne afventende

[Gert Petersen.]

holdning er egentlig ikke særlig værdig, og den bør tages op til revision meget hurtigt. Vi håber, det vil ske, bl. a. i betragtning af den interesse, den nye statsminister altid har vist denne sag.

Stik imod mine vaner skal jeg ikke her sige mere om udenrigspolitik, men vende tilbage til den hjemlige politik.

Som det vel er fremgået, forholder SF sig til åbningstalen og det medfølgende lovka- talog, som man må forholde sig til ethvert righoldigt spisekort. Der er retter, vi kan lide, og andre, der byder os imod. Det er ikke mærkeligt, det er jo ikke vores åbnings- tale, og baggrunden for den, Danmarks medlemskab af Fællesskaberne, er anderle- des, end vi havde håbet. Så har vi oven i købet fået en ny statsminister, siden åb- ningstalen blev holdt. Udviklingen er gået meget hurtigt på det sidste.

Men af den grund har SF dog ikke ændret opfattelse med hensyn til regeringsdannel- sen. Landet skal regeres og have en statsmi- nister. Stillet over for valget mellem en fra socialdemokratiet eller en fra RKV, pegede SF sidste år på en socialdemokrat, og det gør vi stadig. 3½ års erfaring med en borger- lig statsminister har bekræftet vores værste anelser, og denne erfaring var og er et lod i vægtskålen. I den omstændighed, at vi har peget på en socialdemokrat som statsminister, ligger derfor, at SF vedkender sig medansvaret for, at Danmark har en so- cialdemokratisk og ikke en borgerlig rege- ring. Vi vedkender os et medansvar for de love, SF har stemt for, siden denne regering kom til roret. Men SF har intet medansvar i øvrigt for regeringens almene politik, som udformes af regeringen alene. Konklusionen er, at socialistisk folkeparti har stået og står frit, ligesom regeringen naturligvis står frit med hensyn til, hvor den vil søge sin støtte — og jeg går ud fra, i al den frihedstale, at også de borgerlige partier står frit. Hvor frit de så står i forhold til hinanden, må de selv finde ud af.

Det er en ganske naturlig ramme for et parlamentarisk arbejde i en situation med en mindretalsregering, men rammen har lige så naturligt et politisk indhold. Det vigtig- ste i dette politiske indhold er, at rege- ringens skæbne naturligvis helt og fuldt afhæn- ger af den selv, og det kan ikke nægtes, at

ved at være pådriver for Danmarks tilslut- ning til Fællesskaberne har den gjort livet sværere for sig selv. Den indgik et makker- skab med de borgerlige partier, vel i den tro, at det kun gjaldt det ja, som man stræbte efter. Men så enkelt er det ikke, for nu mel- der konsekvenserne sig. De borgerlige par- tier hævder, at bestemte skridt nu med nødvendighed må følge efter tilslutningen. Fra visse sider i regeringen synes jeg også der lyder røster, der ligesom giver de borger- lige ret, og visse passager i åbningstalen kan udlægges i denne retning. Men fra anden side i regeringen og regeringspartiet hører jeg andre toner. Jeg har også hørt en anden udlægning af passagerne i åbningstalen, og det er da også helt umuligt for mig at fore- stille mig den nye statsminister fortælle fol- ket, at det er arbejdernes høje lønninger, der er ondets rod herhjemme.

Hvad vej går regeringen? Hvilken side vælger den? Jeg venter ikke et stort princi- pielt svar her og nu, men er langt mere inter- esseret i det svar, der kommer til udtryk i konkret lovgivning, i konkret politik. Men så meget vil jeg da gerne sige til slut om so- cialistisk folkepartis principielle holdning: hvis regeringen trods sin EF-orientering vil føre en politik til gavn for den brede befolk- ning og i overensstemmelse med de hoved- synspunkter, som er kommet frem i social- demokratiets 4 års program, så er sociali- stisk folkeparti rede til samarbejde. Det må betyde, at regeringen griber ind mod inflati- onsgevinster, at den, når den taler om ned- dæmpning af forbruget, holder sig fra ind- greb mod den brede befolknings forbrug, men dæmper det forbrug, som skyldes de store gevinster, der nu ophobes under dan- sen om guldkalven, at den interesserer sig alvorligt for en samfundsmæssig styring af kredit- og kapitalmarkedet og for alvor sæt- ter ind mod den ulige formuefordeling, og at den holder sine løfter og virkelig modsætter sig, om nødvendigt med veto, integrations- planerne inden for Fællesskaberne. Hvis man vil føre en sådan politik, kan man regne med en positiv og smidig indsats fra SF's side for at finde frem til fællesnævner for en sådan lovgivning.

Men det kan jo være, at regeringen vil føre en konservativ politik, at den for, som man siger, at udnytte chancerne ved EF- medlemskabet vil føre, hvad de gammeldags

[Gert Petersen.]

konservativt tænkende kalder moderne industripolitik, at den vil begrænse forbruget ved traditionelle nedskæringer, det være sig i form af højere afgifter eller forringelse af de offentlige ydelser, at den vil forville sig ud i, hvad de konservative på afstemningsnatten kaldte den naturlige harmonisering i Fællesskaberne. Hvis det er tilfældet, må SF henvise regeringen til at søge den støtte, den har brug for til en sådan politik, nemlig hos de konservative her i salen. Der er nogle og firs af dem, så det kan jo blive et massivt flertal, som dog nok vil skrumpet kraftigt ind efter næste folketingsvalg, hvis det ellers kan tilvejebringes.

Der er ingen andre end SF, der disponerer over SFs stemmer her i salen, og de står til rådighed for en fremskridtspolitik, ikke for en konservativ politik. Der tales så meget om samarbejde her, men jeg vil sige med det samme, at så langt, til en sådan politik, strækker socialistisk folkepartis samarbejdsvilje sig ikke. Men det er ikke noget krav til regeringen om, at den skal træffe et valg her og nu, og slet ikke nogen efterlysning af en højtidelig erklæring. Jeg har bare prøvet på at pege på nogle kendsgerninger og kalde dem ved deres rette navn. Valget er til syvende og sidst regeringens eget, og den træffer det nok langs ad vejen.

Lad mig slutte med at udtrykke håbet om, at regeringspartiet og socialistisk folkeparti også i det kommende år kan samarbejde om en række love til gavn for den arbejdende befolkning. Håbet beskæmmer ingen, og fremtiden må vise, om der er dækning for det. Men jeg håber det.

Guldborg: Der skal nok vise sig i den nye situation både med en ny statsminister og med de opgaver, der kommer i kraft af dansk medlemskab af Det europæiske Fællesskab — altså på det, man vel plejer at kalde de centrale politiske områder — at være et vist behov for samarbejde, selv om det også nok skal vise sig at have visse vanskeligheder. Derfor må det være rimeligt, at man i denne åbningsdebat beskæftiger sig en lille smule med områder, hvor der i hvert tilfælde efter min opfattelse vil være meget nærliggende muligheder for at få et bredt samarbejde.

Jeg vil derfor gerne have lov til at hen-

lede opmærksomheden på, at der i den skriftlige del af åbningsstalen fra ministeren for offentlige arbejder er givet et katalog — og det skal ikke være nogen kritik, det er naturligt — over en række meget store opgaver. Mange af dem har vi drøftet i mange år, men i et andet perspektiv. Jeg tror, at man må gøre sig klart, at med den udvidelse af Det europæiske Fællesskab, der nu har fundet sted, og med den frihandelsaftale, der er sluttet med Sverige, og den, der forhåbentlig kommer med Norge, vil der komme en betydelig forøgelse af opgaverne inden for transport af varer og tjenesteydelser i kraft af en geografisk placering, vi har. Den er i virkeligheden et held og en fordel for os, som vi bør udnytte. Disse opgaver og problemer burde det være muligt i fællesskab uanset forskelligt synspunkt på nogle centrale økonomiske spørgsmål at arbejde snævert sammen om. Jeg synes derfor, det vil være rigtigt at gøre opmærksom på, at Danmark i kraft af sin placering, ikke mindst understreget af den udvikling, der nu er sket, i virkeligheden står med en række opgaver, hvis løsning uden tvivl i sig selv rækker ud over vore naturlige ressourcer, men hvis betydning også rækker langt ud over vort eget land.

Derfor er det nærliggende at benytte denne lejlighed til at henstille til regeringen og naturligvis først og fremmest til ministeren for offentlige arbejder at benytte den situation, jeg håber der nu er her i folketinget, til at se sig om både i den europæiske og i den nordiske sammenhæng efter de muligheder, der måtte være for på rimelig måde at få klaret disse opgaver, uden at det skal gøre indhug i de i hvert fald efter mit partis opfattelse alt for sparsomme ressourcer, der er til rådighed til erhvervsudviklingen. Dette er et spørgsmål både om kapital og arbejdskraft. Det er klart, at hvis vi har opgaver, som egentlig er europæiske eller nordiske, og som kan løses, uden at der sker et indgreb i de kapital- og arbejdskraftressourcer, der er til rådighed til de væsentlige erhvervsmæssige opgaver, som vi i hvert fald fra vores side er meget interesseret i, kan der her gøres en vigtig indsats af regeringen og specielt af ministeren for offentlige arbejder.

Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at de store trafikforbindelser er en euro-

[Guldberg.]

pæisk interesse, og at de ikke mindst er blevet det ved EEF-udvidelsen og ved frihandelsaftalen med Sverige og den, vi håber kommer med Norge. Endvidere at den løsning, som er den bedste fra et dansk synspunkt, og som må gå på øst-vest forbindelser i Danmark, er mindre nærliggende for det europæiske samarbejde end for Danmark, og at det derfor er en vigtig opgave at få forståelse, hvad jeg i og for sig ikke tror er vanskeligt at opnå, i det europæiske samarbejde for, at Danmarks struktur kræver, at denne øst-vest løsning også kan gå ind i det europæiske transportproblem, som vil vokse, og hvor Danmark ellers kan komme til at repræsentere en flaskehals.

I det andet store problem, luftfavneproblemet, må det være uundgåeligt, at de uafklarede spørgsmål vedrørende Kastrup simpelt hen tvinger os til — og det fremgår også af åbningstalen, at det er regeringen klar over — hvad enten vi kan lide det eller ej, at foretage os et eller andet i denne sammenhæng.

Man kan med rette se hele denne opgave også i det europæiske perspektiv, men man kan efter min opfattelse med endnu større ret se den i et skandinavisk perspektiv, både geografisk, men også reelt, for når vi nu gerne fra dansk side, som der er givet udtryk for på mange måder, vil benytte den nye situation til at understrege vores interesse for skandinavisk samarbejde, og når vi i et fælles luftfartsselskab har det største og vigtigste og mest konkrete praktiske eksempel på et samarbejde mellem de 3 skandinaviske lande, er vi altså i Danmark i den mærkelige situation, at vores dispositioner på dette område i en sag, der på en måde rækker ud over vore naturlige ressourcer, næsten har hånds- og halsret over en så vigtig del af det nordiske samarbejde, som der her er tale om.

Jeg måtte, da jeg skulle prøve at bidrage til løsning af disse opgaver, desværre erkende, at der ikke på daværende tidspunkt var noget realistisk grundlag for, at man kunne betragte dette for det fælles samarbejde meget væsentlige spørgsmål som et fælles anliggende. Det var der adskillige grunde til. Jeg tvivler på, at disse grunde er til stede i dag. Jeg vil derfor opfordre ministeren for offentlige arbejder til, selv om dette er no-

get, der har været drøftet tidligere og måske er lagt til side, alligevel at tage det op igen i den nye situation, ikke som en ansøgning fra Danmark om hjælp, men fordi vi er nødt til at løse denne opgave, og det må vi gøre, om det så skal ske i samarbejde eller ej. Men det skal være helt uden for al tvivl, at vi gerne fra dansk side ser et fornuftigt fællesskab om en sådan sag. Dette er en af mulighederne for at enes om et spørgsmål, som jeg erkender ikke er centralt politisk, men somme tider er det nu de fysiske ting, der har en betydelig vægt og styrke også med henblik på fremtiden. Det tror jeg disse sager har, så selv om vi måske får større vanskeligheder i de centrale politiske og økonomiske spørgsmål, vil jeg gerne lægge dette ord ind i debatten med henblik på at forsøge at bidrage til et bredt samarbejde om løsningen af disse problemer.

Adam Møller: Som naturligt er, er der et afsnit i statsministerens åbningstale, der beskæftiger sig med arbejdsmarkedets forhold.

Det kan måske være rigtigt at sige, som det er blevet sagt i debatten her, at afsnittet er i og for sig ret vagt udformet. Det fremgår dog af det, at man mener, det må være arbejdsmarkedets parter, som selv skal finde frem til, hvorledes man skal løse de problemer, som skal behandles i de kommende overenskomstforhandlinger. Jeg mener, man må have lov til at gå ud fra, at regeringen vil tilkendegive, som det også i nogen grad fremgår af det afsnit af åbningstalen her, at der naturligvis er knyttet en meget betydelig samfundsøkonomisk interesse til, på hvilket niveau disse aftaler mellem arbejdsgivere og lønmodtagere bliver truffet.

Men der er i hvert fald ét område, hvor vi må sige at staten og dermed regeringen ikke kan unddrage sig at komme ind i billedet vedrørende arbejdsmarkedets forhold. Det er den del af det, hvor regeringen selv står som arbejdsgiveren over for lønmodtagere inden for statens ramme og inden for den offentlige sektor i det hele taget. Dette fremgår også af det følgende afsnit i åbningstalen, hvor man siger, at der her vil blive gennemført en centralisering. Det vil gælde forhandlingerne både på de områder, hvor staten er direkte arbejdsgiver, og på

[Adam Møller.]

de områder, hvor staten yder væsentlige tilskud til lønningerne, ligesom man vil holde løbende kontakt med de kommunale organisationer med henblik på en koordinering af lønudviklingen i stat og kommuner.

Jeg synes, det er en god udtalelse, der kommer her. Vi har undertiden set, at der er en vis konkurrence imellem de forskellige offentlige arbejdsgivere om den arbejdskraft, der er til rådighed, og det må derfor hilses med tilfredshed, at der kommer en koordinering, således at man kan få ensartede aftaler for hele dette område. Jeg går ud fra, at disse aftaler stadig væk må sættes i forhold til, hvad der opnås på det private arbejdsmarked.

Jeg tror, at vi alle her i denne sal er enige om, at der bør være — og vi bør tilstræbe — et godt samarbejde mellem arbejdsgivere og lønmodtagere. Jeg tror i og for sig, at den afstemning, vi havde den 2. oktober, giver os en vis forhåbning om, at der også er skabt et bedre klima for et sådant godt samarbejde. Det er jo ganske evident, at afstemningens resultat viste, at der var en dyb forståelse for, at der i virkeligheden var et interessefællesskab imellem lønmodtagerne og erhvervene, fordi det var de samme arbejdspladsers interesser, man skulle varetage. Jeg tror, man skal bygge videre på dette.

Jeg håber også, der her i salen må være fuld forståelse for, at staten naturligvis på de områder, hvor den selv er arbejdsgiver, skal være en reel og en god arbejdsgiver. Den må naturligvis hverken være løntrykkende, lige så lidt som den må være lønførende, men den må, som jeg sagde før, sætte sit lønniveau og sine arbejdsbetingelser i relation til det, der opnås på det private arbejdsmarked. Jeg mener også, at det er det, der gavner helheden bedst.

Nu skal der være en ny forhandling i foråret 1973, og det er da klart, at de forhandlinger, der dér skal være f. eks. med statens tjenestemænd og øvrige ansatte, også vil være påvirket af den almindelige målsætning, vi har på andre politiske områder. Vi er fra det konservative folkeparti fuldt indforstået med, at der må vises tilbageholdenhed med hensyn til udvidet anvendelse af arbejdskraft i den offentlige sektor, således

at man inden for de private erhverv, først og fremmest naturligvis eksporterterhvervene, kan få mere arbejdskraft til rådighed.

Jeg vil dog gerne i denne forbindelse sige, at man undertiden støder på en noget grov forenkling, hvor man ligesom betragter alle, der er ansat i det offentlige tjeneste, som værende uproductive. Det er jo ikke rigtigt. En mand, der sejler som matros på Storebæltssærgen, er jo ikke mindre produktiv end ham, der sejler som matros på en af de private linjer mellem Sjælland og Jylland. Der kunne nævnes talrige andre eksempler, hvor det naturligvis ikke er således, at man kan sætte lighedstegn imellem de offentligt ansatte og dem, der beskæftiger sig med uproductivt arbejde.

Vi er naturligvis fra konservativ side interesseret i, at man gennemfører besparelser på statens budgetter og andre offentlige budgetter, således som det fremgår af de planer, vi har forelagt, og som vi jo har været mere ivrige end regeringen for at søge at gennemføre.

Jeg vil gerne understrege, at vi stadig væk ønsker at fastholde personalelofterne, og at vi stadig væk ønsker, at der skal gennemføres i den offentlige sektor en vidtgående rationalisering alle steder, hvor dette kan lade sig gøre. Det konservative folkeparti vil være interesseret i at deltage i løsningen af disse problemer, ja, det konservative folkeparti må endog være interesseret i at gå i spidsen for en saglig og fornuftig løsning af problemerne.

Men jeg må samtidig sige, at det må være på en basis, som er fornuftbetonet, og som er i overensstemmelse med tidligere lovgivning og med tidligere resultater, vi her i folketinget er nået frem til.

Vi havde jo fra 1965 og 3 år frem i tiden en tjenestemandskommission nedsat. Denne tjenestemandskommission foretog et grundlæggende arbejde. Med tilslutning fra alle sider i denne sal afgav kommissionen en betænkning, som blev tiltrådt af folketinget og resulterede i en tjenestemandsløvgivning. Man fandt ud af, at det set fra statens side var en fordelagtig ordning, at man havde et tjenestemandsbegreb, at man havde den faste tilknytning gennem den livsvarige ansættelse i statens tjeneste, som nogle ville påtage sig. Det var en fordel for staten, idet man derved kunne knytte en arbejdskraft

[Adam Møller.]

til sig, som man ikke ville kunne få på anden måde. Dette synspunkt må naturligvis fastholdes. Det må naturligvis også fastholdes, at de klassificeringsregler og de lønrammer og de løntrin, man dengang fandt frem til som udgangspunkt for fremtidige ordninger, ikke ved senere ordninger må udhules eller nedbrydes, således at man helt og fuldt forlader det grundlag, der var enstemmighed om i folketinget såvel som i tjenestemandskommissionen.

Når man skal gennemføre en række af disse rationaliseringer, må man naturligvis prøve på at gøre det på en fornuftig måde. Hvis staten f. eks. mener, at man på et eller andet område må indskrænke forbruget af arbejdskraft, ja, så må det vel være naturligt, at man tager hensyn til, hvorledes man er bundet af indgåede overenskomster og af lovgivning, og at man altså ikke fortrinsvis eller blot afskediger nogle af dem, hvor man er bundet til pensionsforpligtelser, og hvor man er bundet til ventepengeforpligtelser, med det resultat, at man i virkeligheden blot overfører udgifterne fra én konto på statens budget til en anden konto på statens budget. I overensstemmelse med det, der har været tanken med åremålsansættelser, med overenskomstansættelser, med kontraktansættelser og lignende ting, må man først og fremmest afskedige på de områder — hvis afskedigelser er nødvendige — hvor de ansatte har en løsere tilknytning til arbejdet i statens tjeneste. Det vil være et rimeligt hensyn at tage til dem, der har bundet sig til denne tjeneste i staten, og det vil samtidig være et rimeligt hensyn til statens finanser.

Der er talt meget om dyrtidsreguleringen, og det er evident, at der i tjenestemand- og funktionærkredse hersker en betydelig uro over den måde, hvorpå man fra forskellige side har udtalt sig om dette problem. Nu er det jo meget nemt for folk, der har deres væsentlige lønregulering igennem en længelidning eller igennem en hyppig regulering på den enkelte arbejdsplads, at udtale sig om, at en dyrtidsregulering skal bortfalde. Det er straks et andet problem for dem, der har toårige overenskomster, og som ikke får deres lønninger reguleret efter den udvikling, der sker i inflationen. Jeg vil gerne advare imod, at man bringer uro ind på det

offentlige arbejdsmarked og ind på funktionærernes arbejdsmarked ved at anfægte en sådan procentvis dyrtidsregulering. Jeg tror, at det er en rigtig form, og jeg tror, at denne opfattelse bestyrkes af, at det hver gang, når man f. eks. for tjenestemændenes vedkommende kommer til de overenskomstmæssigt sikrede efterslæbsforhandlinger, viser sig, at den dyrtidsregulering, som jo ofte halter 1 eller $1\frac{1}{2}$ eller $1\frac{3}{4}$ år bag efter den prisstigning, der faktisk har fundet sted, ikke har været tilstrækkelig, men at man igennem efterslæbsreguleringerne yderligere må regulere for den udvikling, der har været i den private sektor, på det private arbejdsmarked. Jeg tror, at man skal passe på, at man ikke kommer ud i en ordning, som vil gøre det vanskeligere for statens ansatte at føle sig tilfreds i de stillinger, de har, og som måske også vil gøre det politisk vanskeligere at gennemføre de reguleringer, som skal til. Vi kender jo alle sammen, hvorledes pressen behandler disse spørgsmål. Man skriver, at nu skal man have 5 øre mere i timen et eller andet sted for kvindelige arbejdere, eller hvem der ellers er tale om. Det lyder jo pænt og beskedent og er det da også. Men så skriver man i en anden stor overskrift, at nu skal statens tjenestemænd have 300 mill. kr. eller 400 mill. kr. mere; det giver et indtryk af, at det er en meget voldsom stigning. Jeg tror, det er klogt igennem dyrtidsreguleringen at bevare den gradvise tilpasning til det reelle lønniveau, som er gældende ude i det øvrige samfund, og som efter min opfattelse må være det, der er afgørende også for statens og det offentliges, kommunernes niveau.

Jeg vil gerne til sidst sige, at jeg tror, det har betydning, at man ikke her i landet får tilstande, som ligner dem, vi har set i andre lande — også lande, der ligger meget tæt på Danmark — at vi har tjenestemandsstrejker, at vi har strejker inden for de områder, som vi er vant til her i landet at betragte som områder, hvor arbejdsfreden afgjort er sikret. I Danmark har vi ganske vist haft, jeg tror, det er 2 tjenestemandsstrejker. De varede ganske få dage, og de omfattede en enkelt sektor af de tjenestemandsansatte. De pågældende blev i øvrigt idømt bod hver gang, og jeg tror, de pågældende tjenestemænd faktisk fortrød, at de havde iværksat strejken.

[Adam Møller.]

Jeg tror, det er en fordel, at det stadig væk er noget næsten usandsynligt og utroligt, at der her i landet kan forekomme strejker fra statens tjenestemænd. Jeg vil gerne understrege, at jeg her formentlig er i overensstemmelse med regeringens opfattelse, eftersom man også i åbningstalen understreger den betydning, en uforstyrret arbejdsgang har, og understreger, at det i sig selv er en faktor af meget væsentlig betydning for Danmark.

Jeg har gerne villet sige det, jeg siger her, på dette tidspunkt, for vi ved jo, at disse forhandlinger på et eller andet tidspunkt skal føres, og jeg tror, det er klogt, at alle her i folketinget såvel som regeringen indstiller sig på, at man gerne fra statens side og det offentliges side skulle være en reel arbejdsgiver, og at man ikke skal prøve på at føre det, man på andre områder ville kalde en hårdnakket og uvenlig arbejdsgiverpolitik.

Skovmand: Hr. Poul Schlüter kaldte i sin tale den virksomhed, som EF-modstanderne har udfoldet, for antiparlamentarisk. Det forekommer mig, at det er selve tilslutningen til EF, der må betegnes som antiparlamentarisk, fordi den fratager folketinget en af dets vigtigste rettigheder, nemlig retten til at kunne lave de ting om, som tidligere folketing og tidligere regeringer har lavet. Denne ret fortabes, hver gang en dansk repræsentant i EF's Ministerråd går med til en beslutning, for disse beslutninger går altid forud for, hvad folketinget vedtager og har vedtaget.

Det er af den grund, jeg er gået herop. Allerede om en halv snes dage skal statsministeren som dansk repræsentant deltage i det topmøde, der holdes i Paris mellem repræsentanter for EF's nuværende og kommende medlemslande. Dette er den sidste debat, hvor der er lejlighed til at drøfte dette møde her i tinget, inden det har fundet sted, og jeg vil derfor gerne stille statsministeren et par spørgsmål: Hvad skal der

i virkeligheden ske på dette møde? På hvilke punkter løber Danmark en risiko for, at udviklingen med hensyn til større europæisk enhed går videre, end vi kan ønske os? Jeg tænker her især på de tanker, der har været fremme om at videreføre arbejdet på den økonomisk-monetære union — noget, der, så vidt jeg kan se, vil gøre det umuligt for Danmark at fortsætte sin hidtidige form for socialpolitik. Jeg håber, jeg kan få klart svar på disse spørgsmål og også et lige så klart tilsagn om, at regeringen vil bekæmpe de kræfter, der agter at gøre EF-samarbejdet til en spændetroje for de enkelte landes udfoldelse.

Jeg vil også gerne rejse spørgsmålet om Grønlands stilling. I åbningstalen udtalte daværende statsminister hr. J. O. Krag, at Grønlands forhold til EF var endeligt afklaret, uden at komme ind på, at Grønland havde et endog meget klart flertal imod tilslutning til EF. Kan det virkelig være rigtigt, at regeringen vil tage så lidt hensyn til grønlændernes eget ønske? Er det ikke muligt, at man kan indlede forhandlinger med EF om at give grønlænderne de samme muligheder, som færingerne har, nemlig at få spørgsmålet udsat til udgangen af 1975? Det er, hvad en kreds af grønlændere med landsrådsmedlem Jonathan Motzfeldt som talsmand bad om inden den 2. oktober. De fik nej dengang, men jeg synes, regeringen skulle tage sagen op til overvejelse én gang til. Hvis man nemlig endnu en gang siger nej til grønlændernes ønske om selv at kunne bestemme deres fremtid, så frygter jeg, at resultatet til syvende og sidst bliver en afbrydelse af forbindelserne mellem Grønland og Danmark.

(Kort bemærkning).

Poul Schlüter: Hr. Skovmand citerede mig rigtigt, og det er jeg glad for. Jeg fremhævede, at den 2. oktober var et nederlag for dem, der spekulerede i antiparlamentarismen. Det lå i den høje stemmeprocent, og det lå i, at $\frac{2}{3}$ fulgte folketingets anbefaling.

[Poul Schlüter.]

Men når hr. Skovmand siger, at det er EF, der er antiparlamentarisk, så synes jeg lige, det skal understreges, at hans spørgsmål her fra talerstolen til statsministeren tydeligt fortæller, hvordan det går for sig. Her kan nemlig — og det er parlamentarisme — hr. Skovmand fremkomme med sine synspunkter som råd til statsministeren og bede statsministeren svare, hvorefter statsministeren kan tage til EF-møde og give udtryk for standpunkter, som til enhver tid må og skal have dette parlaments tilslutning. Sådan er parlamentarismen i EF.

(Kort bemærkning).

Skovmand: Jeg vil gerne betone endnu en gang, at det, der er forskellen på vores hidtidige form for parlamentarisme og den fremtidige form, som vi får, det er, at tidligere havde det interesse, både hvad der blev sagt før beslutningerne, og hvad der blev sagt efter beslutningerne. I fremtiden har det kun interesse, hvad der bliver sagt før beslutningerne.

Enggaard: Som det blev nævnt af mit partis ordfører, hr. Poul Hartling, vil jeg tage ordet for at gøre et par bemærkninger vedrørende besparelspolitikken og skatteproblemerne.

Regeringen har i sin åbningstale gjort spørgsmålet om besparelser på statens budgetter for de kommende år til en central ting i den økonomiske politik. Efter venstres mening er dette sket helt med rette. Regeringen vil ikke komme til at savne støtte til forslag om besparelser, hvis der er tale om rimeligt afbalancerede forslag. Regeringen tilkendegav i sin åbningstale, at den var indstillet på at stille forslag om væsentlige besparelser for 1973-74 og for de følgende år som en afgørende forudsætning for, at der kan blive tilstrækkelige ressourcer for den ønskelige omstilling i erhvervene og for opretningen af betalingsbalancen.

Venstre deler helt denne principielle tilkendegivelse. Vi står på tærskelen til EF, og der er i meget høj grad brug for, at anlægs-virksomheden i højere grad er koncentreret om erhvervenes investeringer end om offentligt byggeri. På samme måde må den i

forvejen knappe arbejdskraftmængde ikke tappes yderligere af det offentliges personaleforbrug.

Derfor er vi meget interesseret i at få løftet sløret noget mere for omfanget og karakteren af regeringens sparebestræbelser. Det er, efter min opfattelse, ikke tilfredsstillende for folketinget, at dette helt centrale område af den økonomiske politik fortsat skal ligge uopklaret hen, indtil finanslovsforslaget kommer hen mod december. Derfor spørger jeg direkte økonomi- og budgetministeren, om han er i stand til i denne debat at give nye oplysninger i forhold til de seneste oplysninger, som blev givet for en måned siden i forbindelse med behandlingen af skattelovene i septembersamlingen. Da var status for besparelserne som bekendt, at der for 1973-74, altså det kommende finansår, var fundet besparelser for knap 1 milliard kr., hvoraf ca. 100 mill. kr. ikke var reelle besparelser, men var fremkommet som forhøjelser af takster og gebyrer. Vi måtte forstå på økonomi- og budgetministeren, at han i september, da han sidst redegjorde for disse ting, havde tiltro til, at fortsatte forhandlinger med de enkelte fagministre kunne føre til yderligere besparelser ud over de tal, som vi da fik. Jeg vil gerne spørge, hvordan det går med disse forhandlinger, og hvad der ved denne lejlighed kan stilles i udsigt på dette væsentlige område.

De besparelser, som hedder de lineære besparelser i det faglige sprog, er vel det centrale også i budgetministerens bestræbelser for 1973-74. Netop fordi de lineære besparelser er udtryk for en regeringsbeslutning fra i sommer, vil det være en ejendommeligt situation, hvis disse lineære besparelser ikke er, som navnet siger, lineære, men hvis de går i en bue uden om forskellige fagministres område. Jeg går ud fra, at den nye regering fastholder regeringen Krag's beslutning på dette felt. Ellers hører jeg gerne statsministerens redegørelse, hvis der er nye signaler på dette område.

Et mindsket forbrug af ressourcer i den offentlige sektor, altså besparelser, er så meget mere påkrævet, som omlægningen af skatterne i september måned efter venstres mening finanspolitisk ikke var heldig. Den nye afgift på 2½ pct. ved salg af fast ejendom betales jo ikke først og fremmest af forbruget, men kommer fra kapitalopsparin-

[Enggaard.]

gen eller skaffes ved udstedelse af private pantebreve. Mon ikke også regeringen ved en nærmere eftertanke vil erkende, at den nye afgift på mange måder var et fejlgreb? Da 1973 efter alt foreliggende vil blive et år med høj aktivitet, med pres på priser og mangel på arbejdskraft, giver det efter min mening, som også hr. Poul Hartling var inde på det, anledning til overvejelser om hele finanspolitikken.

Ligesom socialdemokratiet og socialistisk folkeparti i fællesskab har påtaget sig at gennemføre en række udgiftkrævende love i den sidste folketingsamling, har det nu også vist sig, at de to partier på forhånd, nemlig i septembersamlingen, bandt sig til, at udskrivningsprocenten for det kommende år skulle være uændret 91 pct.

Det giver anledning til nogle betragtninger om personbeskatningen i almindelighed. Udviklingen for indkomstskatten er jo ikke lystelig. Uanset de omlægninger, som fandt sted i septembersamlingen, vil skatteydere med en normal indkomstudvikling jo få en højere trækprocent end i år. Og hvis det gentager sig i de følgende år, vil kildeskatte-systemet efter min opfattelse være på vej til at sprænge sig selv, fordi mange vil få så høje trækprocenter, at det går ud over arbejdslysten. Fejlen ligger ikke alene heri, men også i, at den progressive skatteskala er kombineret med en degressiv skala for sociale ydelser, navnlig for boligsikringen. Vi vil gerne opfordre til, at man søger at løse disse problemer på skatteområdet, ved at de ses i sammenhæng med andre forhold inden for sociallovgivning, boliglovgivning osv., som hænger sammen med dem. Jeg hører gerne fra finansministeren, hvilke planer regeringen har for det videre arbejde med en reform af vort skattesystem.

Vi vil fra venstres side gerne understrege det fælles ansvar, som socialdemokratiet og socialistisk folkeparti har for det udgiftsniveau, som vi har nået. På det område var det ikke muligt fra oppositionens side at få flertallet i tale, da lejligheden var til det i forårsmånederne. Det må sammenholdes med, at vi indtil nu har fået meget lidt at vide om, hvilket endeligt omfang besparelserne vil få for 1973-74 og de følgende år. Derfor må det forekomme naturligt, at de

samme to partier, socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, også sammen må bære ansvaret for skatteudskrivningen, så meget mere som alle de ledsagende love om fradrag, folkepensionsbidrag osv. blev forceret igennem i september af flertallet.

Realiteten omkring folketingets stilling til denne lovgivning er vel den, at selv om der i dag kom afgørende nye forhold frem af betydning for finansplanen 1973-74, vældige nye besparelser eller andre tilsvarende oplysninger, som kunne påvirke vor stillingtagen til spørgsmålet om udskrivningsprocenten, så ville de to partier vel ikke være til at rokke fra de 91 pct. af grundskalaen, som man bandt sig til i september. Dette siger noget om samarbejdsvilkårene i folketinget, men det siger efter venstres mening også noget om, hvordan ansvarsfordelingen for disse ting forholder sig.

Maigaard: Jeg skal ikke gøre denne debat til et feltslag af længde som tidligere markedsdebatter, men jeg har et par spørgsmål, jeg gerne herfra vil stille til landbrugsministeren.

Der er vist almindelig enighed om, at dette samfund, som vi lever i, har et jordproblem, som er skabt af samfundsudviklingen, uafhængigt af og uanset fællesmarkedet. Men det er vist også sådan, at de fleste af os er enige om, at dette jordproblem forstærkes ved det medlemskab af fællesmarkedet, som nu er blevet vedtaget.

I den sammenhæng er det rart at se, at regeringen så småt har taget højde for det. Jeg hilser i alt fald med glæde, at statens bolig- og byggefond nu tænker sig at låne midler ud til en rente på 7 pct.

Men det, der er mit ærinde nu, er, at jordproblemet utvivlsomt vil blive forstærket, nu vi kommer ind i fællesmarkedet. Jeg har lagt mærke til, at landbrugsministeren deler eller i alt fald har delt denne opfattelse. Han har den 30. november sidste år afholdt et møde i landbrugsministeriet mellem ministeriet på den ene side og landbrugets organisationer på den anden side. Mødereferatet er kommet til mig — det fløj ind ad mit vindue på mit arbejdsbord en dag — og af dette mødereferat kan jeg se, at landbrugsministeren foreslår landbrugets organisationer, at man gennemfører 9 landbrugslove,

[Maigaard.]

og den samlede baggrund for at gennemføre disse landbrugslove lægger landbrugsministeren ifølge sit eget ministeriums referat frem på følgende måde:

„De foreslåede foranstaltninger tog navnlig sigte på at hindre en spekulationsboom med landbrugsejendomme her i landet og derved sikre de landbrugsmæssige producenter.“

Det var altså baggrunden for, at landbrugsministeren lagde 9 forslag frem, men — har vi konstateret — intet af disse 9 forslag nåede frem til folketinget. Det er dunkelt, hvorfor de ikke kom frem, men jeg ser af en skrivelse, som De samvirkende danske Landboforeninger har sendt ministeriet den 5. november 1971 — og som også pr. luftpost er kommet til mig — at De samvirkende danske Landboforeninger i alt fald har modsat sig denne lovgivning og utvivlsomt har været medvirkende til, at lovforslagene ikke er nået frem.

Men så skete der det, at de af os, der er interesserede i en aktiv jordpolitik og en aktiv landbrugspolitik, op mod folkeafstemningen begyndte at fatte håb igen, fordi landbrugsministeren i Kristeligt Dagblad for den 20. september i år udtalte sig om en lovgivning, som man kunne forvente på dette område, ganske vist efter folkeafstemningen. Landbrugsministeren sagde til Kristeligt Dagblad mange rigtige ting, men han sammenfattede sit syn i følgende citat, som jeg godt vil have lov at gengive:

„For mig er det et hovedpunkt, at et landbrug ikke bør være en feriehytte, man kan leje for en lang årrække fra et fjerntliggende sted.“

Det er vigtigt at slå fast, at sådan som EFs regler er, og sådan som de danske regler er, så er det muligt i dag at gøre et landbrug til en feriehytte, som man kan leje for en lang årrække fra et fjerntliggende sted.

Landbrugsministeren fortsatte — det stundede jo mod folkeafstemningen — med at bebude 3 lovforslag, 3 områder, han ville lovgive for. For det første ville han sætte ind mod fjernforpagtning. For det andet ville han tilstræbe en lovgivning, således at sammenlægninger skulle tjene jordbrugsmæssige og ikke rekreative formål. For det tredje skulle samdrift over lange afstande —

jeg citerer — „komme i søgelyset“, som der stod i Kristeligt Dagblad. Derfor spørger man sig selv: hvor er de lovforslag henne? Jeg har med interesse og omhu læst regeringens trontale, såvel den mundtlige som den skriftlige del, og jeg må sige, at jeg savner en omtale af en lovgivning på det område, som landbrugsministeren bebudede i dagene før folkeafstemningen. Jeg har i mine sorte stunder overvejet, om det mon går med disse løfter om nye jordlove, som det gik med løfterne omkring Norges markedsafgørelse. Men indtil andet er bevist, må jeg prøve at overvinde det, der kan gribe mig i mine sorte stunder, og gå ud fra, at det skyldes en forglemmelse, at disse ting ikke er kommet med i regeringens trontale.

Jeg kan af samme artikel i Kristeligt Dagblad se, at man i regeringen overvejer at stille krav om det, landbrugsministeren kalder en egentlig landbrugsuddannelse, for at erhverve landbrugsejendomme. Jeg håber, at man i regeringen vil afslutte disse overvejelser hurtigt og positivt, for man skal ikke i regeringen være i tvivl om, at der vil være et flertal for en sådan lovgivning her i tinget, og der skal heller ikke være tvivl om, at det vil være en meget nyttig lovgivning at gennemføre netop på vej ind i fællesmarkedet.

Jeg må føje til, at hvis det skulle knibe med at få udarbejdet lovforslag på disse områder, så er vi kommet — og det er vi egentlig glade for — i besiddelse af disse 9 udmærkede lovforslag, som landbrugsministeren drøftede med landbrugets organisationer den 30. november sidste år, og skulle man i landbrugsministeriet ikke have tid til at fremsætte de pågældende forslag, så er vi i SF villige til at hjælpe landbrugsministeren og lægge dem frem for dette høje ting. Det er gode forslag, vi vil gerne støtte dem.

Jeg vil i alt fald gerne bede landbrugsministeren om at kommentere sine udtalelser før folkeafstemningen om en jordlovgivning, ikke mindst når disse udtalelser skal ses i lyset af det, synes jeg nok, noget magre indhold, som nåede frem til regeringens åbningstale.

Overgaard Nielsen: Egentlig burde jeg have bedt om ordet for en kort bemærkning lige efter hr. Poul Schlüter; det er kun en

[Overgaard Nielsen.]

kort bemærkning, jeg har. Det forekommer mig, at hr. Poul Schlüter udtalte sig så generelt, at han ligesom genoplivede tonen fra de sidste 14 dage af debatten om EF. Når hr. Poul Schlüter siger, at afstemningen var et nederlag for de antiparlamentariske kræfter, så synes jeg, at man skal huske, at han dermed stempler en tredjedel af den danske vælgerskare; 1.126.000 antiparlamentarikere i dette land, det er jo nok lidt rigeligt.

Man må huske på, at det danske ja til EF ikke automatisk forandrer EFs karakter, og de grunde, som modstanderne havde til at sige nej, eksisterer jo stadig. Den lille undersøgelse, som tv foretog, viste, at ja-vælgerne havde stemt ja af fire forskellige grunde, lidt varieret, men alle sammen økonomiske grunde. Men entydigt viste undersøgelsen, at for nej-stemmernes vedkommende kunne det sammenfattes i ordet „selvstændighed“, og dette at ville hævde sit lands selvstændighed, som man tror man gør ved at sige nej efter bedste overbevisning, er jo ikke lig med antiparlamentarisme. Jeg synes, vi skal passe lidt på ikke at stemple en tredjedel af vælgerkorpset som antiparlamentarikere.

(Kort bemærkning).

Poul Schlüter: Jeg har bestemt intet ønsket om at genoplive den gamle EF-debat. Det, jeg fremhævede i mit indlæg, var, at det, som der var lagt op til i en ganske bestemt annonce forud for EF-afstemningen, det gik anderledes, end annoncen postulerede. Den hævdede, at mere end 50 pct. af den danske vælgerbefolkning havde en anden opfattelse i EF-spørgsmålet end dette folketings, men vi fik da at se ganske tydeligt på afstemningsdagen, at det holdt ikke stik, for da viste det sig altså, at $\frac{2}{3}$ var enig med folketingets flertal. Jeg stempler bestemt ikke den tredjedel, som har stemt nej, for noget som helst, det var de i deres gode ret til. Men jeg stempler nogle enkelte, som var med i opfordringen til at sige nej, for at have spekuleret i antiparlamentarismen, og det anså jeg dengang, som jeg fortsat gør, for at være farligt.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 11. oktober, kl. 10 med følgende dagsorden:

- 1) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.*
- 2) *Spørgsmål til ministrene.*

Mødet hævet kl. 17.10.

4. møde.

Onsdag den 11. oktober kl. 10.

Formanden: Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1973. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af gårs dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v. (Klagerregler vedrørende afgiftsgodtgørelse til invaliderede.)

I skrivelse af gårs dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om erstatning for vaccinationsskader. (Klageadgang m. m.).

I skrivelse af 6. oktober 1972 meddeler socialministeren, at hun ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om den sociale ankestyrelse, forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Klageadgang m. m.).

forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Ophævelse af ankencærnet for invalideforsikringsretten og ændret klageadgang m. m.).